

Izvorni znanstveni rad
UDK 801.54 Srša (091) (497.5)
Primljeno 2019-01-30
Prihvaćeno za tisak 2019-06-28

TRAGOVIMA GRAFEMA

Priča o mijenama jednoga prezimena i njegovim nositeljima

Ivan Srša, Zagreb

“*Nōmen atque ōmen quantīvīs iam est pretī*”¹

Titus Maccius Plautus, *Persa* IV, IV.

Sažetak

Najstarija grafija prezimena **Srša** u **Knjizi krštenih** štrigovske Župe sv. Marije Magdalene (**Szerssa**) zabilježena je godine 1685. i održala se sve do sredine 19. stoljeća. Tijekom 17. i 18. stoljeća ta je grafija učestala u selima Borke (od 1685.), Stanetinski Breg (od 1688.) i Stanetinec (od 1690.). Sela Borke, Stanetinec Breg, Stanetinec i Prhovec bila su do sredine druge polovice 17. stoljeća u vlasništvu grofa Petra Zrinskog, nakon čega su zbog neuspjele urote protiv bečkoga dvora zaplijenjena i pripala »kraljevskoj komori«. Pored navedenih sela treba dodati i brdo Pernjak, sa zaplijenjenim velikim vinogradom Zrinskih (»Popovčak«), u kojemu je prezime Srša (Stersza) zabilježeno potkraj 17. stoljeća (1696.).

Tijekom 17. i 18. stoljeća pored grafije **Szerssa**, među zastupljenijim grafijama bile su **Sersa** i **Szersa**, najviše u selima Borke, Prhovec, te **Serssa** u selu Krče. Od 1794. do 1873. u Globoki, a od 1811. do 1873. u Krču je prevladavala grafija **Szersha**. Grafija Srša počinje se nazirati godine 1850. kad je zabilježena kao **Serša** (Globoka, Lohovec Breg, Vukanovec Breg), a godine 1854. kao **Szerša** u Veščici.

Pojava grafema **š** (umjesto **s**, **sh**, **ss**, **ß**) pedesetih godina 19. stoljeća nedvojbeno je posljedica ujedinjenja Međimurja s Hrvatskom (1849.-1861.). Godine 1846. u Hrvatskoj su već upotrebljavani grafemi: **č** (umjesto **cs**, **ç** i **cj**), **ć** (umjesto **ch**), **š** (umjesto **sh**, **ss**, **sc**) i **ž** (umjesto **x**, **fc**, **fcj**), te **c** (umjesto **cz**, **z**), **s** (umjesto **f**) i **z** (umjesto **s**). Grafemom **s** (umjesto **sz**) u Međimurju se ponegdje pisalo još godine 1900. (Prhovec, Globoka).

¹ “Ime i znak svaku cijenu vrijede”.

*S druge strane, grafem **ß** (scharfes S), zabilježen početkom 19. stoljeća, posljedica je pisanja prezimena austrijskog državljanina.*

*Zbog jednokratnog bilježenja nije isključeno da su neke grafije rezultat pogrešnog razumijevanja ili izgovaranja prezimena, što je ostavilo traga i u njihovu pisanju (lapsus calami). Primjeri jednog ili dva bilježenja: **Sirsa** u Stanetincu (1660.), **Szerche** također u Stanetincu (1686.), **Sserssa** u Prhovcu (1686.), **Sterssa** u selu Borke (1696.) i **Szarassa** u istom selu (1768.). Iz 17. stoljeća potječu i grafijski oblici **Serssa** (1693.), **Szersa** (1695.), **Stersza** i **Sterssa** (1696.), te **Sersa** (1698.). **Szersza** je po jednom utvrđena u selima Krče (1726.), Trnovčak (1721.) i Ciganjšćak (1725.). Grafija **Szercha** zabilježena je dvaput u Vrbovici (1828. i 1829.) i jednom u mjestu Krče (1859.). Po jednom se također navode i grafije **Scherssa** i **Sherssa** u Stanetincu (1792.) i **Schirssa** u selu Krče (1800.). Po jednom su zabilježene i grafije: **Szers** u Krču (1775.), Monte Stanetincu (1802.), Štrigovi (1810 i Vrbovici (1817.), te **Szerß** u Vušivščaku (1801.) i **Szersh** u Lohovcu (1844.). Godine 1810. u Stanetincu je zabilježena grafija **Szerche**, kojoj su srodni oblici **Szercha** i **Szerssha**. Posljednji oblik (**Szerssha**) izrazitije je bio prisutan u prvoj polovici 19. stoljeća u naseljima Krče, Globoka i Selščak.*

Ključne riječi: Međimurje, Štrigova; Župa sv. Marije Magdalene; prezime Srša

Uvod

U knjizi o međimurskim prezimenima Anđela Frančić navodi da je od tisuću četiri stotine i osamnaest jednostrukih međimurskih prezimena nepoznate motivacije osamdeset devet (6,27%), među njima je i moje prezime². Nekoliko godina kasnije Petar Šimunović prezime *Srša* nije spomenuo iz statističkog razloga, jer brojem nositelja nije među »tisuću najučestalijih prezimena u Hrvatskoj«.³ Približan broj nositelja toga prezimena naveden je u Enciklopediji hrvatskih prezimena, u Hrvatskoj ih »danas živi oko 310 u preko 100 domaćinstava«.⁴

Istraživanjem *Matičnih knjiga* štrigovske Župe sv. Marije Magdalene u Hrvatskom državnom arhivu,⁵ obuhvatio sam 226 godina (od 1685. do 1911.) u kojima je prezime *Srša* zabilježeno najmanje 533 puta. U nekim se godinama ono uopće ne spominje dok je u drugima bilo zbog krsnog ili vjenčanog kumstva zabilježeno više puta.⁶ Razdoblje nakon 1911. nije razmatrano jer se do te godine grafija prezimena *Srša* ustalila i do danas se više nije mijenjala.

² Frančić, Anđela. *Međimurska prezimena*, Zagreb, 2002., str. 74. i 154.-164.

³ Šimunović, Petar. *Hrvatska u prezimenima*, Zagreb, 2008., str. 251.-260. – Šimunović, Petar. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Zagreb, 2009., str. 167.-208

⁴ *Enciklopedija hrvatskih prezimena*. (EHP) Zagreb, 2008., str. 956.- 957.

⁵ Hrvatski državni arhiv u Zagrebu (HDA), Zbirka mikrofilmova. Knjige krštenih: *Liber baptizatorum* (Dalje: LB), 1685. - 1739., 1740. - 1785., 1786. - 1825., 1826. - 1857., 1858. - 1881. i 1882. - 1898.; Knjige vjenčanih: *Liber copulatorum* (Dalje: LC), 1794. - 1857. i 1858. - 1911.; Knjige umrlih: *Liber defunctorum* (Dalje: LD), 1730. - 1799., 1858. - 1894. i 1894. - 1911.

⁶ Nije isključeno da tijekom istraživanja sva prezimena nisu uočena, kako zbog nečitka ili nejasna rukopisa, tako i zbog oštećenih stranica ili moga previda.

Istraživani su i podaci o mjestima koja su nekoć pripadala štrigovskoj župi a danas se nalaze u Sloveniji, u sklopu biskupije u Murskoj Soboti. Redosljedom prema godini prvog spominjanja to su: Šprinc (1761.), Šafarsko (1777.), Globoka (1782.⁷), Veščica (1815.), Gibina (1827.). Raskrižje (1862.), Kopriva (1866.) i Presika (1884.).

Liber baptizatorum neprekinuto pokriva razdoblje od godine 1685. do 1898.⁸ *Liber defunctorum* sačuvana je djelomično, znatne su praznine između 1685. i 1730., te između 1799. i 1857. *Liber copulatorum* sačuvana je tek od 1794., njezina je praznina najveća, više od stoljeća u odnosu na knjigu rođenih. Od 1685. do godine 1843. u knjigama su podaci bilježeni latinskim jezikom, između 1843. i 1849. mađarskim, između 1849. i 1858. hrvatskim, a od 1858. do kraja razmatranog razdoblja (1911.) ponovno su bilježeni latinskim jezikom.

1.

Grafija prezimena Srša

Prvi poznati spomen prezimena koje danas izgovaramo *Srša* zabilježen je godine 1638. u selima Bukovec (*Szersa*), Trstenjakovec (*Zersza*) i Kračinovec (*Sztersa*).⁹ Prezime *Szersa* u Bukovcu, Štrigovi susjednoj Župi sv. Marka u Selnici, vjerojatnije je da se izgovaralo *Serša* nego *Serža*.¹⁰ S tim u vezi treba istaknuti da Anđela Frančić od općekajkavskih osobitosti u međimurskim govorima navodi i »obezvučenje krajnjih zvučnih suglasnika (*n' oš* 'nož', *gr' ot*, 'grad')«¹¹.

⁷ Anđela Frančić navodi godinu 1720.

⁸ Do 1881. služio sam se Zbirkom mikrofilмова u HDA, a podaci od 1882. do 1898. preuzeti su iz *Matične knjige rođenih od 1. I. 1882. do 31. 12. 1898.* u Državnom arhivu za Međimurje u Štrigovi.

⁹ Gyulai, Éva, - Horvath, Zita – Turbully, Éva. *Gospodarstvo i društvo međimorskog vlastelinstva u 17-18 stoljeću (Izabrani povijesni izvori)*. Zalaegerszeg, 2010. - »Dioba vlastelinstva i čakovečke utvrde između Petra i Nikole Zrinskog Čakovec, 19. lipnja 1638.«: str. 141.: Villa Bukoucz (*Blasius Szersa*), Villa Tersteniakoucz (*Stephanus Zersza, senior* i *Stephanus Zersza junior*); str. 123.: Villa Krachinoucz (*Mathias Sztersa*).

¹⁰ Prema Josipu Vončini, grafem *sz* Bellostténecz je rabio za fonem *s* (kao i danas, prema mađ.); tom fonemu odgovarali su i grafemi: *fz*, *fz* i *f*, a grafem *ss* za foneme *š* i *ž*. Za fonem *š* Bellostténecz je rabio i grafeme: *f, β, s, ff, fs, sf, fi, fs*, a za fonem *ž* grafeme *f, s, β, fs, fh* i *f*. Vidi: Josip Vončina, Leksikografski rad Ivana Belostenca. U djelu: Bellostténecz Joannis. *Gazophylacium II*, Zagrabiae 1740. (pretisak 1973.), str. XLIV. - Antun Šojat tumači da je Jambrešić grafem *Sz* rabio za fonem *s* (tom fonemu odgovarali su i grafemi: *sz* i *fz*), a grafem *ss* i grafemi *ff*, *fs*, odgovarali su fonemu *š*. Za fonem *ž*, Jambrešić je rabio grafeme: *f, s, S* i *s'*. Vidi: Antun Šojat, Latinsko-Hrvatsko-Njemačko-Mađarski rječnik Sušnika Franje i Andrije Jambrešića. U djelu: Jambressich, Andrea. *Lexicon Latinum*. Zagrabiae, 1742. (pretisak 1992.), str. XXV.

¹¹ Frančić, Anđela (2002.), 45.

Najstarija grafija prezimena Srša u *Knjizi krštenih*¹² štrigovske Župe sv. Marije Magdalene (*Szerssa*) zabilježena je godine 1685. i održala se sve do sredine 19. stoljeća. Tijekom 17. i 18. stoljeća ta je grafija učestala u selima Borke (od 1685.), Stanetinski Breg (od 1688.) i Stanetinec (od 1690.). U navedenim selima grafija *Szerssa* zabilježena je čak 48 puta, od ukupno 83 navođenja u razdoblju između 1685. i 1857., zbog čega se ta mjesta može smatrati jezgrom toga roda u štrigovskoj župi.

Sela Borke, Stanetinec Breg, Stanetinec i Prhovec bila su do sredine druge polovice 17. stoljeća u vlasništvu grofa Petra Zrinskog, nakon čega su zbog neuspjele urote protiv Bečkoga dvora zaplijenjena i pripala »kraljevskoj komori«¹³. Pored navedenih sela treba dodati i brdo Pernjak, sa zaplijenjenim velikim vinogradom Zrinskih (»Popovčak«¹⁴), u kojemu je prezime Srša (*Stersza*) zabilježeno potkraj 17. stoljeća (1696.). Iščeznuće grane *roda* Srša iz Pernjaka možda je bila izravna posljedica napuštanja sela zbog neugodnosti koje su seljaci imali radi »proste i nasilne soldateske« koja je zimovala u Međimurju između 1683. i 1699.¹⁵

Tijekom 17. i 18. stoljeća pored grafije *Szerssa*, među zastupljenijim grafijama bile su *Sersa* i *Szersa*, najviše u selima Borke, Prhovec, te *Serssa* u selu Krče. Od 1794. do 1873. u Globoki, a od 1811. do 1873. u Krču je prevladavala grafija *Szersha*. Grafija Srša počinje se nazirati godine 1850. kad je zabilježena kao *Serša* (Globoka, Lohovec Breg, Vukanovec Breg)¹⁶, a godine 1854. kao *Szerša* u Veščici.

Pojava grafema *š* (umjesto *s*, *sh*, *ss*, *β*) pedesetih godina 19. stoljeća nedvojbeno je posljedica ujedinjenja Međimurja s Hrvatskom (1849.-1861.)¹⁷. Godine 1846. u Hrvatskoj su već upotrebljavani grafemi: *č* (umjesto *cs*, *ç* i *cj*), *ć* (umjesto *ch*), *š* (umjesto *sh*, *ss*, *sc*) i *ž* (umjesto *x*, *fc*, *fcj*), te *c* (umjesto *cz*, *z*), *s* (umjesto *f*)

¹² HDA (LB, 1685.-1739.), 11. 2. 1685.: »Ex Borke baptisata est Magdalena filia legitima Nicolai Szerssa et mater Helena«.

¹³ Horvat, Rudolf. *Povijest Međimurja*. Zagreb 1944. (Pretisak: Čakovec 1993.), str. 141.-142.

¹⁴ Horvat, Rudolf (1993.), 142. – Kakva je bila kvaliteta vina iz tog i ostalih vinograda Zrinskih u štrigovskom kraju nije poznato. No, zna se da su Zrinski cijenili 'Malvaziju' koju su naručivali s drugim delicijama iz Primorja: »Zato vas prosimo ovi naš list vidivši nosite žurbu šetujte nam poslati što se najberže more ... daj šest ludric dobri felc malvazije ...« (17.3.1610.). – Laszowski, Emil, *Grada za gospodarsku povijest Hrvatske u XVI. i XVII. stoljeću (Izbor isprava velikih feuda Zrinskih i Frankopana)*. Zagreb, 1951., str. 35.

¹⁵ Horvat, Rudolf (1993.), 193.

¹⁶ Frančić, Anđela (2002.), 473.

¹⁷ Horvat, Rudolf (1993.), 258.-273. – Kalšan, Vladimir, *Međimurska povijest*. Čakovec, 2006., str. 214.-224.

i z (umjesto s).¹⁸ Grafemom s (umjesto sz) u Međimurju se ponegdje pisalo još godine 1900. (Prhovec, Globoka).¹⁹ S druge strane, grafem β (*scharfes S*), zabilježen početkom 19. stoljeća, posljedica je pisanja prezimena austrijskog državljanina.²⁰ Godine 1848. Ban Jelačić »ozakonjuje i uvodi u škole i urede ilirski jezik« uz postupno istiskivanje »službene latinštine iz svih učilišta i zemaljskih ureda«.

Najstariji spomen škole u Štrigovi datira iz 1649.²¹ »Nekoliko godina kasnije isti kroničar bilježi 'da se školska zgrada ruši pa je treba ponovno podići'.«²² Godine 1791. »u Štrigovi ne postoji škola, a ni zaklada za školu«,²³ a djelovanje pučke škole u kojoj »dva učitelja podučavaju 134 dječaka i 32 djevojčice« u Štrigovi je zabilježeno tek godine 1857.²⁴ U seoskim školama se nastava održavala na materinjem jeziku, uz koji se postupno učio i »ilirski« (čitanje, pisanje, recitiranje...)²⁵

Zbog jednokratnog bilježenja nije isključeno da su neke grafije rezultat pogrešnog razumijevanja ili izgovaranja prezimena, što je ostavilo traga i u njihovoj pisanju (*lapsus calami*). Primjeri jednog ili dva bilježenja: *Sirs*a u Stanetincu (1660.)²⁶, *Szerche* također u Stanetincu (1686.), *Sserssa* u Prhovcu (1686.), *Ssterssa* u selu Borke (1696.)²⁷ i *Szarassa* u istom selu (1768.). Iz 17. stoljeća potječu i grafijski oblici *Serssa* (1693.), *Szersa* (1695.), *Sstersza* i *Ssterssa* (1696.), te *Sersa* (1698.). *Sstersza* je po jednom utvrđena u selima Krče (1726.), Trnovčak (1721.) i Ciganjšćak (1725.). Grafija *Szercha* zabilježena je dvaput u Vrbovici (1828. i 1829.) i jednom u mjestu Krče (1859.). Po jednom se također navode i grafije *Scherssa* i *Sherssa* u Stanetincu (1792.) i *Schirssa* u selu Krče (1800.). Po jednom su zabilježene i grafije: *Szers* u Krču (1775.), Monte Stanetincu (1802.), Štrigovi (1810 i Vrbovici (1817.), te *Szerß* u Vušivščaku (1801.) i *Szerssh* u Lohovcu (1844.). Godine 1810. u Stanetincu je zabilježena grafija *Szerche*, kojoj su srodni oblici *Szercha* i *Szerssha*.

¹⁸ Čitanka za drugi razred glavnih i građanskih škola. Terst, 1846. (Hrvatski školski muzej, HŠM, A-1328.).

¹⁹ Frančić, Anđela (2002.), 473.-474.

²⁰ HDA (LC 1794.-1857.), 9.2.1801.: ».. filia Andrea Szerß ex Parochia S. Magdalena prope Radkerspurgum...«.

²¹ Feletar, Drago. Iz povijesti Međimurja. Čakovec, 1968., str. 146.- »...Učitelj je Mihael Haulek, oženjen. Školu ima s nekoliko dječacića...«.

²² Feletar, Drago (1968.), 146.

²³ Horvat, Rudolf (1993.), 235.

²⁴ Horvat, Rudolf, (1993.), 263. – Bauk, Franka, *Povijest školstva i prosvjete u Međimurju*. Čakovec, 1992., str. 43.-47.

²⁵ Bauk, Franka (1992.), 43.-44. – Gönczi, Ferencz. *Međimurje (Ljudi, Vjerovanja, Običaji)*. Budapest, 1895. (Pretisak: Čakovec, 1995.), 120.: »Kada je Međimurje 1848. godine priključeno hrvatskoj državi, umjesto starih, mađarskim jezikom pisanih školskih i drugih knjiga, uvedene su knjige na ilirskom (hrvatskom) jeziku i u tom duhu«.

²⁶ Frančić, Anđela (2002.), 472.

²⁷ Ta posljednja grafija zabilježena je godine 1788. i u Stanetincu. HDA (LB, 1786.-1825.).

Posljednji oblik (*Szersha*) izrazitije je bio prisutan u prvoj polovici 19. stoljeća u naseljima Krče, Globoka i Selščak.

Morfem u prezimenu *Srša*

Prije negoli je godine 1865. u Krču prvi put zabilježena postojeća grafija,²⁸ većina inačica prezimena Srša upućivala je na morfem *Szer* (Ser²⁹) ili *Ser* (Šer ili Ser³⁰). Jednom u 18. stoljeću (1775.) i pet puta u 19. stoljeću (1801., 1802., 1810., 1817. i 1844.) prezime Srša zabilježeno je bez samoglasnika *a* (Sersh, Szerss i Szerß)³¹, čime je bilo u skupini najkraćih jednosložnih prezimena.

Od dvadeset devet inačica prezimena Srša dvadeset ih završava samoglasnikom *a*, jedna samoglasnikom *e*, četiri suglasnikom *s* (*ss* i *ß*), te po jedna sa suglasnikom *z* (*sz*) i *h* (*sh*). Na više primjera Anđela Frančić je upozorila na prezimena koja su nastala od osobnog imena bez *i* sa sufiksom *a* na kraju prezimena (*Balent*, *Balenta*, *Ivanuš*, *Ivanuša* i dr.),³² je li i kod prezimena Srša riječ o *prijelaznoj fazi*: Serša (*Szerssa*, *Szersha*, *Serša*) i Serš i/ili Serž (*Szers*, *Szerssh* i *Szerß*)? Nakon pokrate (*er/r*) prezime Serša je poprimilo svoj današnji lik, a Serš i/ili Serž u štrigovskoj se Župi ne spominju nakon godine 1844.³³

Uz spominjanja prezimena: *Szers*, *Szerss* i *Szerß* vezana su isključivo ženska imena: *Catharina* (1775.³⁴), *Maria* (1801.³⁵), *Maria* (1802.³⁶), *Maria Magdalena*

²⁸ U početnici za prvi razred pučke škole izdanoj u Beču 1864. još nema pokrate (*er/r*): *Hèrvatska počètnica, za pèrvi razred pučkih učionah. Dio drugi*.

²⁹ Vončina, Josip (1973.), XLIV.; Šojat, Antun (1992.), XXV.

³⁰ Vončina, Josip (1973.), XLIV.; Šojat, Antun (1992.), XXV.

³¹ Po tomu je ono slično pokraćenom prezimenu *Hrg* (Hergh, Herg), koje nalikuje prezimenu *Hrga*, međutim značenja su im bitno različita. Vidi: Frančić, Anđela (2002.), 285. – Šatović, Franjo i Kalinski, Ivan. *Rièčnik Čerja zagrebečkòga*. Zagreb, 2012., str. 175.: ^hřg m (-a, õy), ‘posuda za grabljenje vode od dugovrate tikve’ (*Lagenaria siceraria*); ^hřga f (-ę, ^hřgõ, -; dem f^hřgica), 1. kvrga, izraslina (na tijelu, drvetu), 2. glava, 3. veliki komad.

³² Frančić, Anđela (2002.), 62-63., bilj. 167.: »Postojanje prezimena toga tipa može se tumačiti kao ostatak prijelazne faze (Ivan Balenta) između patronima analitičke tvorbe (tipa Ivan sin Balenta) i današnje imenske formule s prezimenom nalik na osobno ime (tip Ivan Balent).«

³³ Njegovim bi kraćenjem nastala prezimena *Srš* ili *Srž*. – Skok, Petar (1973.), 317.: *srž* f (Vuk) = *srš* f (s gubitkom sonorizacije u dočetu) »1° hrast, 2° (imenica f) sřčika, Mark des Holunders, 3° (*srž* u čiru, metafora) pus«. Izvedenica na *-tka srčika* znači »1°Mark des Holunders, 2° jabuka«.

³⁴ HDA (LB, 1740.-1785.), dana 16.12.1775. »Ex Kerche baptisata est Mariana filia legitima Ioannis Kerman et Catharina Szerss«.

³⁵ HDA (LC, 1794.-1857.), dana 9.2.1801. »Ex Vussivshak copulatus est Andreas Meszarich adolescens cum Maria (ex) Styra filia Andrea Szerß ex Parochia S. Magdalena prope Radkerspurgum«.

³⁶ HDA (LB, 1786.-1825.), dana 8.4.1802. »Ex Monte Sztanetincez baptisata est Antonia filia legitima Michaelis Novosel et Maria Szers«

(1810.³⁷) i *Ursula* (1817.³⁸). Jedino je prezime *Szersh* vezano uz Jurja (1844.³⁹), unuka *Marije Szerß*, rodonačelnice lohovačke grane roda Srša. No, već iduće i ostalih godina Jurjevo se prezime bilježi sufiksom *a* (*Szersha*,⁴⁰ *Szersa*⁴¹). Mogući razlog izostavljanja samoglasnika *a* na kraju prezimena kod navedenih bi žena mogao biti isti kao i kod *Marije Szerß*, a to je da su rođene u austrijskoj Štajerskoj i udale se u ugarskom Međimurju. Čini se da je riječ o istom prezimenu koje se razlikovalo grafijom zbog dvaju različitih pravopisa.

Prezime Srša nije među najstarijima koja su potvrđena u izvorima iz 16. stoljeća, što ne znači »da su ta prezimena upravo tada nastala, odnosno da drugih prezimena u to vrijeme nije bilo«. ⁴² Ta je činjenica izravno utjecala na pokušaj interpretiranja rezultata istraživanja, pa su kao polazište uzimani povijesni događaji iz druge polovice 16. i početka 17. stoljeća. To napose vrijedi za interpretaciju prezimena kao *osobnog imena* i prezimena izvedenog iz *zanimanja*. Ako je prezime postalo od *nadimka* moglo je biti i starije od spomenutih stoljeća.

Od sedamdeset pet jednoimenskih međimurskih prezimena⁴³ koja završavaju samoglasnikom *a*, od *nadimka* (npr. *Barila*, *Dobša*, *Canjuga*) nastalo je njih 26 (34,66 %); od *osobnog imena* (npr. *Lukša*, *Perša*, *Mikloška*) potječe 21 prezime (28%); *prema zanimanju* njihova nositelja (npr. *Čizmadija*, *Čižmešija*, *Varga*) nastalo je 11 prezimena (14,66%); 4 prezimena (5,33%) jesu *etnonimi* (*Baksa*, *Heda*, *Terbuc*, *Tisaj*), a 13 (17,33%) jesu prezimena *nepoznate motivacije* (npr., *Dokleja*⁴⁴, *Selina*, *Srša*).⁴⁵

Shodno obrascu kojim se služila Anđela Frančić i njezini prethodnici,⁴⁶ rezultati istraživanja podijeljeni su na: prezime = *izvedeno osobno ime*, prezime =

³⁷ HDA (LB, 1786.-1825.), u veljači 1810. »Ex Oppido baptisatus est Nepomucenus filius posthumus Blassi Pergar et Maria Magdalena Szers.

³⁸ HDA (LB, 1786.-1825.), dana 31.5.1817.: »Ex Verbovicza baptisatus est Ioannes Baptista filius legitimus Martini Posgan et Ursula Szerss«.

³⁹ HDA (LB, 1826.-1857.), dana 19.4.1844.: »Lohovchakruli, Gyorgy, Szersh Imrenet (Emeric) es Heletich Marinkanak«.

⁴⁰ HDA (LB, 1826.-1857.), dana 5.7.1845.: »Orehovchak, Magdolna, Szersha Imre es Holetich Marinka«.

⁴¹ HDA (LB, 1826.-1857.), veljača 1849.: »Lohoveczröl, Franciska, Szersa Imrenek es Oletich Marianak«.

⁴² Frančić, Anđela (2002.), 21. i 107.

⁴³ Frančić, Anđela (2002.), 154-164.

⁴⁴ Možda je prezime *Dokleja* nastalo iz etnonima: *Duklja*: grčki Διοκλεία, *Diokleia*; latinski: *Dioclea*?

⁴⁵ Frančić, Anđela (2002.), 74.

⁴⁶ Putanec, Valentin, Pregovor (Esej o jezičnom znaku i onomastici te o antroponimiji u Hrvatskoj. U djelu: Putanec, Valentin i Šimunović Petar, *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. Zagreb, 1976., XII. (Dalje: Leksik)

nadimak i prezime = *zanimanje*. Prezime = *etnik/etnonim* izostavljeno je iako za etnik postoji (udaljeno) uporište.⁴⁷

Prezime = izvedeno osobno ime?

Prije negoli je pokratom (*er/r*)⁴⁸ u drugoj polovici 19. stoljeća prezime Srša unificirano, najstarija i najbrojnija bila je grafija *Szerssa*. Pokratom je dobivena grafija prezimena u kojoj je otežano uočavanje mogućeg osobnog imena kao osnove prezimena, morfemi *szer* i/ili *ser* to su bar donekle omogućivali.⁴⁹ Inačice prezimena Srša poput *Szerssa*, a osobito *Szerssh*, *Szerss* i *Szerß* upućuju na ime *Sergius*⁵⁰ (*Srd*⁵¹), koje se u talijanskom jeziku izgovara *Sèrdžo* (*Sergio*),⁵² a u francuskoj inačici *Serž* (*Serge*).

Posjedi grofova Zrinskih od sredine 16. do druge polovice 17. stoljeća prostirali su se od Međimurja do Primorja, između njih postojala je vrlo živa komunikacija: iz Primorja je u Čakovec dolazila skupa uvezena roba iz Venecije, ali i primorske delicije.⁵³ Premda nisam naišao na podatak o nekom talijanskom došljaku u Međimurju imenom *Sergio* potkraj 16. ili početkom 17. stoljeća, takvu

⁴⁷ *Sers*, mjesto na jugozapadu Francuske, smješteno u Chaenteu (Regija Nova Akvitanija). [https://fr.wikipedia.org/wiki/Sers_\(Charente\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Sers_(Charente)) (pristupljeno 26.1.1019.) – *Sers* je u Francuskoj također i prezime, između 1891. i 1990. rođeno je 527 nositelja toga prezimena. Noms de famille Étymologie et généalogie. *Sers*. <https://www.filae.com/nom-de-famille/sers.html> (pristupljeno 28.1.2019.)

⁴⁸ Frančić, Anđela (2002.), 39.-41.

⁴⁹ Primjerice: *Serafino*, *Serafina*, *Seraphinus*, *Seraphina*, *Seraphia*, *Serapia*, *Serapon*, *Serenus*, *Serf*, *Sergius*, *Serotina*. Catholic Saints.Info. <http://catholicsaints.info/saints-s/> (pristupljeno 9.12.2018.):

⁵⁰ Podrijetlo imena: *Sergius*, i, m.; *Sergia*, ae, f., I. *the name of a Roman gens*. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0059:entry=Sergius> (pristupljeno 9.12.2018.). – *Martyrologium Romanum*. Antverpiae, 1613., str. 92, 383 424-425.: Više je svetaca imenom *Sergius*: mučenik iz Caesarea (Cappadocia), umro 306. (slavi se 24. veljače); papa Sergije I, pokopan u Vatikanu 701. (slavi se 9. rujna). *Sergius* mučen oko 303. (slavi se 7. listopada), najstariji je zaštitnik Dubrovnika (*Srd*) i dr.

⁵¹ Skok, Petar. *Etimologijsku rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Treći dio. Zagreb, 1973., 318.: »*Srd* m (Dubrovnik), lično omiljelo ime u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, od lat. *Sergius*, gr. Σέργιος (sirski svetac), odatle u starodalmatskom deminutiv na lat. Nenaglašen sufiks -ulus u dva vida: *gi* > *z* *Serzulus* i prema tome latiniziran primitivum *Sercius* i *Sersius*, sa očuvanim velarom *Sergulus*, odatle na naš sufiks na –ica *Sergolića* 1339. i primitivum **Srg*, koji je potvrđen u imenu predjela krša *Srgovica* (Dobrota) i u *Sergha* f (1348). U Dubrovniku je naš najstariji oblik glasio prema dalm.- rom. **Serzu* > **Sfz*, odatle prezime *Zrbzovikb* (1253). Oblik *Srd* = *Srtgb* je polovičast latinizam sa *đ* < *gi*. Dalm.- rom. *G* lat. *gi* može se upoređivati sa gr. γιγαλός (v.). Lit.: ARj 16, 245. Jireček, Romanen I, 57«.

⁵² Skok, Petar (1973.), str. 320.-321. – „...Dočetak – *á* je nastao iz -*g* i sufiksa -*io* < ie. **sergio*, *š-* iz proširenja na *s* : *šio* < ie. **serstio*, ...“.

⁵³ Laszowski, Emil (1951.), str. VI.

moogućnost možda ne bi trebalo posve zanemariti.⁵⁴ Bilo da je riječ o pojedincu ili o pridošlicama koji su Međimurje naseljavali nakon epidemije kuge (1553.-1555.)⁵⁵ ili o bjeguncima pred turskom najezdom »iz Primorja, Dalmatinske zagore i Like«.⁵⁶

U izgovoru prezimena: *Szerss* (*Serš* i/ili *Serž*⁵⁷) nazire se i francuska inačica imena Sergius (*Serge*) iz godine 1775. (Krče), 1802. (Stanetinski Breg), 1810. (Štrigova) i 1817. (Vrbovica), *Szerß* iz 1801. (Vušivščak), te *Szers* iz 1844. (Lohovec). Spomenuto je da su nositeljice te grafije žene te se pretpostavilo da su došle iz austrijske Štajerske i udale se u ugarskom Međimurju. Je li u pitanju slučajna fonološka sličnost između prezimena *Szerss* i imena *Serge* ili je grafija bila namjerno prilagođena francuskom izgovoru? Tijekom 17. i 18. stoljeća francuski je bio jezik europskih dvorova i jezik europske diplomacije,⁵⁸ no, bi li to imalo ikakav utjecaj na grafiju prezimena kojoj su u štrigovskoj župi nositelji bili kmetovi⁵⁹?

Prezime = nadimak?

Navedene inačice prezimena Serš (*Szers*, *Szerssh* i *Szerß*) možda prije negoli na *pokraćeno osobno ime* upućuju na *nadimačko* podrijetlo prezimena: bilo da se ono veže uz čakavski *serh* (drhtaj), iz čega je na Krku proizašlo prezime *Ser-*

⁵⁴ Na primorskim posjedima Zrinskih bilo je i talijanskih obitelji: Oktavijanu Koriniju (Octavianus Chorini) – »iz latinskoga ursaga Bergamusa, a sada stojeći u našem ladanju premorskom u Bakru« – braća Nikola i Petar u Čakovcu su potvrdila plemstvo (17. maja 1630.). Laszowski, Emil (1951.), str. 76.

⁵⁵ Tijekom kuge navedenih godina je »duodecim millia hominum extincta esse«, o čemu »ex nostra Nova Curia« piše Nikola (IV) Zrinski 14. ožujka 1555. – Samu, Barabás. *Codex epistolaris et diplomaticus comitis Nicolai de Zrinio*. Budapest 1898., str. 288.-289.: »...tribus fere annis lues pestilentica hic inter Dravum et Murám grassaverit, quae nec modo quievit, sed in dies magis accenditur; percunctari fecimus a parochis et iudicibus de numero extintorum ipsa lue pestilentica, retulerunt conscientiose plus quam duodecim millia ominum extincta esse...« – Adamček, Josip. *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Zagreb, 1980., 258. – Kalšan, Vladimir (2006.), 71.

⁵⁶ Frančić, Anđela (2002.), 98.

⁵⁷ Vončina, Josip (1973.), XLIV.; Šojat, Antun (1992.), XXV.

⁵⁸ *Diplomacy*, »Until the 17th century, Latin was the language of diplomacy because it was the universal language of all educated Europeans. From the 17th century on, however, French increasingly became the language of diplomacy because of the preeminence of France in Europe, the precision of the language, and its use as the "court language" throughout Europe.« <http://autocw2.colorado.edu/~toldy2/E64ContentFiles/PoliticsAndGovernment/diplomacy.htm> (Pristupljeno 8.1.2019.).

⁵⁹ Horetzky, Edita, *Précis pratique de grammaire française*. Zagreb, 1985., str. 141.: Prvo i drugo lice jednine prezenta glagola »servir«: *je sers, tu sers* (služim, služiš).

šić,⁶⁰ bilo da se veže uz međimursko-kajkavski⁶¹ nadimak *serc* (szercz, szerecz, serec),⁶² zabilježen prvi put godine 1844. u Turčišću, u Župi sv. Jurja u Trnju u Donjem Međimurju.⁶³ Istog značenja je i pridjevski oblik *s'eri*⁶⁴ (*s'era*, *posereti*). Zadnje bilježenje prezimena *Serš* (*Szers*, *Szersh* i *Szerß*) i pojava prezimena *Serc* (Szercz, Szerecz, Serec) zbilo se iste godine (1844.).

Petar Šimunović je naveo da je mnogo prezimena sa sufiksom -š-: *Jakaša*, *Radiša*, *Mrkša*, *Dragaš*, *Rudeš*, *Ivaniš*. »Njima se izgledom pridružuju mađarska prezimena, npr. Čikoš "kočijaš", Sekereš "vozar", Vereš "rumen", Farkaš "vuk" itd. Prezimena sa sufiksom -š- "jaka" su na kajkavskom području, pa onda u Slavoniji i Baranji. Sufiksi tipa -š- pripadaju najproduktivnijim sufiksima slavenskih osobnih imena«.⁶⁵

Odnosi li se dakle sufiks -ša- u inačicama prezimena *Ser-ša* (Szerssa, Szersha, Szerša) na nadimak za sijedu osobu? Nadimci »se obično ne mijenjaju nego se s dobi osobe ili kojim drugim važnim činom u životu nositelja, zamjenjuju uvijek novim i prikladnijim oblicima«.⁶⁶

Prezime = zanimanje?

Naposljetku, budući da među dvadeset devet grafija prevladava grafija sa sufiksom *a* treba se podsjetiti da se godine 1672. u Podturnu spominje plemić *Marcus Szersa*, koji je shodno veličini svoga posjeda i imovinskom stanju imao obavezu za rat opremiti jednog konjanika⁶⁷. S tim u vezi valja upozoriti na prezimenu *Szerssa* izgovorom blisku francusku riječ *sergent* (seržā)⁶⁸. Je li se taj francuski

⁶⁰ Miklosich, Franz Ritter von. *Etymologisches Wörterbuch der Slavischen Sprachen*. Wien, 1886., str. 293.: »serch 1- sršati, lasje mi sršé, nasršiti se, usrhel, strhel, nezdrav se videti v lice, srhovi me prolaze. ... šerechatyj (*rauh*) osoran«; – Skok, Petar (1973.), 322.: „srši, m pl. (subjekt: *srsi me prolaze, podilaze*) — *srhovi me prolaze* (prema Miklošiču hrv. singular je potvrđen u čak. *serh m* »drhtaj« i slov. *sfK*) »brivido di febbre«. Augmentativ na – *ina seršina* (Vrbnik) »lakša groznica«. Up'or. prezime na Krku *Seršić*.“« - Hrvatski enciklopedijski rječnik, Zagreb, 2004., str. 122.: »srh, *prasl.* *srъxъ: naježena dlaka (*rus.* šeršavyj: *kosmat*, *češ.* srhký: *grub*), lit. šeršas: srh.«

⁶¹ Pojam *serc* ili *seri* nije poznat u kajkavštini Domjanićeva Prigorja. Usporedi: Franjo Šatović i Ivan Kalinski (2012.).

⁶² Frančić, Anđela (2002.), 462.: »serc [serc 'siv, sijed; starac']; M: nadimak.«

⁶³ Gönzi, Ferencz (1995.), 116. - »U Međimurju postoje dva spomena vrijedna narječja: donjomeđimurski i gornjomeđimurski«. — O nekim razlikama između govora *istočnog* (Donjeg Međimurja) i *zapadnog* (Gornjeg Međimurja) vidi: Frančić, Anđela (2002.), 44.-46.

⁶⁴ Frančić, Anđela (2002.), 46.: »U međimurskim je govovima izrazita dominacija određenih pridjevskih oblika (*v'el'ki* 'velik', *j'ok'i* 'jak', *l'ep'i* 'lijep').«

⁶⁵ Šimunović, Petar (2008.), 144.

⁶⁶ Šimunović, Petar (2008.), 30.

⁶⁷ Kalšan, Vladimir (2006.) 141. – Usporedbe radi Georgius Tarodi (Štrukovec, Zebanec) trebao je opremiti 11 konjanika; Thomas Gereczy (Črečan, Grkaveščak) 8 konjanika itd.

⁶⁸ Putanec, Valentin. Francusko-hrvatski ili srpski rječnik. Zagreb, 1982., str. 932.: *sergent de bataille* (bojni narednik), *sergent de ville* (gradski narednik).

naziv u prvoj polovici 17. stoljeća koristio u Međimurju ili je dospio putem vojne literature kojom obiluje Biblioteka Zriniana⁶⁹?

Godine 1625. Johann Ludwig Hektor Graf von Isolani⁷⁰ osnovao je hrvatsku regularnu konjaničku pukovnicu koja se u Wallensteinovim postrojbama borila u Tridesetogodišnjem ratu (1618.-1648.)⁷¹. U sklopu te pukovnije bili su *insulaneri*⁷², »konjanički vojnici Nikole Zrinskoga« u Tridesetogodišnjem ratu i u bojama protiv Turaka⁷³. Potkraj 1633. Hrvati su započeli službovati u francuskoj kraljevskoj vojsci⁷⁴. Nakon što je pukovnija rasformirana 1634. moguće je da se dio *insulanera* stalno naselio u Međimurju, tome u prilog idu međimurska prezimena temeljena na vojnoj terminologiji (*Grabant, Granater/Granatir, Haramija, Katanec, Katona, Katančić, Kolonić* i dr.). »Nije isključeno da su pojedinci kao nagradu za vjernost, odanost i hrabrost dobivali od svojih feudalnih gospodara selišta, ponekad i s kmeto(vi)m(a). Ako je bila riječ o vojniku, koji je imao kakav čin, taj bezimni kmet kojeg je dobio zajedno s posjedom mogao je po svom gospodaru (odnosno njegovu vojnom činu) dobiti prezime«⁷⁵.

Prvo prezime *Srša (Szersa)* zabilježeno je godine 1638.⁷⁶, četiri godine nakon rasformiranja pukovnije. Nije poznato je li među njima bilo *sergenta* (serža) koji je svojim zanimanjem mogao utjecati na formiranje prezimena *Szerssa (Serša, Serža)*.

Nije naodmet spomenuti da iz godine 1795. postoji zapis o međimurskom

⁶⁹ Pored talijanskih u biblioteci su sačuvane i knjige njemačkih i francuskih autora o vojnoj arhitekturi, primjerice: Fritach, Adam. *L'architecture militaire ou la fortificatione*. Leide, 1635.

⁷⁰ Giovanni Lodovico Isolani (Gorizia 1586.- Wien 1634.) talijanski general u carskoj vojsci.

⁷¹ Opća i nacionalna enciklopedija (dalje: OPN), IX., Zagreb, 2006., str. 204.

⁷² Jambressich, Andrea (1992.), 436.: *Insulārīus*, rii, m. Megyimorchan, 2. Glavār i chuvār Medyimorja.

⁷³ OPN, 9 (2006.), 156.: »prema njemačkom nazivu za Međimurca«. – Vezano uz spomenutu konjaničku postroju treba istaknuti da je upitno tumačenje prema kojemu se pojam *insulaneri* odnosi samo na Međimurce. U sklopu te primarno hrvatske pukovnije bili su i pripadnici drugih naroda. Prije će biti da je riječ o latiniziranom Isolanijevu prezimenu (*Isola*, tal. otok, isolan(i), otočanin, otočani), odnosno da pod pojmom *insulaneri* (isolani) treba razumijevati sve pripadnike konjaničke Isolanijeve pukovnije. Vojnici su potpisali ugovore koji su im istekli nakon završenog vojnog pohoda. Nakon toga su otpušteni i u proljeće bi ih njihovi stari zapovjednici ponovno regrutirali. Pod dojmom te hrvatske vojne postrojbe između 1631. i 1638. godine slične jedinice uspostavljene su u Bavarskoj, Španjolskoj i Francuskoj. Croats (military unit). [https://en.wikipedia.org/wiki/Croats_\(military_unit\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Croats_(military_unit)) (pristupljeno 23.1.2019.)

⁷⁴ »During the Thitry Year's War the Croats came in contact with French who were impressed by their outfit and soon adopted the scarf, naming it after the Croats (French: *cravate*) which evolved into the modern-day cravat and necktie.« Croats (military unit). [https://en.wikipedia.org/wiki/Croats_\(military_unit\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Croats_(military_unit)) (pristupljeno 23.1.2019.)

⁷⁵ Frančić, Anđela (2002.), 89.

⁷⁶ Frančić, Anđela (2002.), 472.-473. – Bukovec i Kračinovec bili su u sklopu *Judicatusa Nova Curia*, a Trstenjakovec je bio u sklopu Čakovečkoga vlastelinstva. – Kalšan, Vladimir (2006.), 165.

vinu zvano *insulaner*.⁷⁷ Odnosi li se ime vina na »otočanina« (*Međimurca*) ili je ime dobilo po pripadniku Isolanijeve konjaničke pukovnije također nije poznato.

Je li spomenuti Marcus Szersa, koji je službovao u Novakovačkom vojvodatu u Podturnu, bio potomak *insulanera* koji je služio u francuskoj carskoj vojsci? Nije isključeno.

Među navedenim mogućim značenjima prezimena *Srša* ni za jednu se ne može s onom sigurnošću utvrditi kao za prezimena *Horvat*, *Magdalenić*, *Tkalec*. Posljednju riječ valja ipak prepustiti jezikoslovcima.

2.

Nositelji prezimena *Srša* u štrigovskoj župi od 1685. do 1911.

U navedenom razdoblju u *Knjizi krštenih* štrigovske župe spomenuto je 76 zakonitih obitelji s raznim inačicama prezimena *Srša* i devet žena istoga prezimena koje su rodile nezakonitu djecu. Od navedenih 76 obitelji čak se 32 spominju samo jednom, u nekim je slučajevima spomenuto jedino vjenčanje,⁷⁸ dok je u drugima navedeno jedino rođenje djeteta.⁷⁹ Razlog tome uglavnom je nedostatak cjelovitih podataka. Podaci o obiteljima koje su između 1898. i 1911. spomenute jedino u *Knjizi vjenčanih* i/ili *Knjizi umrlih* nepotpuni su, jer za to razdoblje nije istraživana *Knjiga krštenih*. Takve su obitelji navedene samo prilikom vjenčanja⁸⁰ ili smrti nekoga člana⁸¹.

Ugarska, u sklopu koje je bilo i Međimurje, imala je do godine 1852. vlastito zakonodavstvo »koje je potjecalo još iz srednjega vijeka.«⁸² Potkraj 19. stoljeća Međimurje je bilo jedino pravno područje u Austro-Ugarskoj Monarhiji na kojemu je sklapanje braka bilo isključivo u nadležnosti države, jer je u njemu

⁷⁷ Gyulai, Éva, - Horvath, Zita – Turbuly, Éva (2010.), 38.: » Budući je kraj Međimurja koji graniči sa Štajerskom brdovit u njemu uspijevaju dobre vrste vina koja se od vina što uspijevaju u Ugarskoj smatraju među najboljima: i u pograničnim austrijskim pokrajinama isto ima dobru prođu zvani *insulaner*.« Usp. također: *Lončarić, Mijo* 1994. *Toponim Međimorje / Međimurje, Studia Slavica Savariensia*, 2, 15-22.

⁷⁸ HDA (LC, 1794. - 1857.). Primjerice, u veljači 1809. na *Stenetinskom Bregu* vjenčani su Georgius Szersha i Anna Komor, a 28. siječnja 1818. u *Stanetincu* su vjenčani Georgius Szerssa i Marianna Zlatar.

⁷⁹ HDA (LB, 1786. - 1825.). U Globoki je u ožujku 1811. Georgiusu Szersha i Anni Sisek krštena kćer Gertrudis.

⁸⁰ HDA (LC 1858. - 1911.). U Lohovcu su 15. siječnja 1902. vjenčani Alexius Srša i Maria Cezarko, podaci o njihovoj djeci eventualno su zabilježeni u *Knjizi krštenih* od 1899. koja nije bila predmet istraživanja.

⁸¹ HDA (LD 1894. - 1911.). U Globoki je 4. listopada 1910. umro Fridrik (Fredericus) star 9 mjeseci, sin Bartola (Bartolomeus) Srša i Josipe (Josepha) Korošak.

⁸² Dobrovšak, Ljiljana. Ženidbeno (bračno) pravo u 19. stoljeću u Hrvatskoj. *Croatica Christiana periodica*, Zagreb, 56 (2005.), str. 81.

»vrijedilo mađarsko/ugarsko bračno pravo«⁸³. Od godine 1894. mađarski zakoni nisu priznavali crkveno vjenčanje, »već su ga smatrali samo religioznom ceremonijom«⁸⁴. U Hrvatskom saboru o građanskom braku rasprave su se vodile i nakon njegova uvođenja u Ugarskoj, no do njegova uvođenja »u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji nije došlo, jer se Crkva tome striktno protivila«⁸⁵.

I kod kanonskog prava i u građanskom zakoniku postojale su određene zapreke koje su sprječavale brak: primjerice maloljetnost (*minorennitas*) i nedoraslost (*impubertas*).⁸⁶ Više puta zabilježen u *Knjizi vjenčanih* potkraj 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća⁸⁷, pojam *adolescens*⁸⁸ u zakoniku nije spomenut. Tim se pojmom u *Knjizi vjenčanih* obilježavalo mladiće od 19 godina⁸⁹ i osobe starije od 30 godina⁹⁰. Nije isključeno da je prvotni pojam *adolescens* s preinakama (snižanjem dobne granice na 24 godine) u građanskom pravu sadržajno zamijenjen pojmom *minorennitas*.⁹¹ Za oba spola u 19. stoljeću dozvola za stupanje u brak bilo je 14. godina.⁹² Prema postojećem *Zakoniku kanonskoga prava* (1996.), »muška osoba prije navršene šesnaeste godine života, a ženska osoba prije navršene četrnaeste godine ne mogu sklopiti valjanu ženidbu.« (Kan, 1083. §1.).⁹³ Međutim, da se brak sklapalo i prije navedenih godina,⁹⁴ svjedoči i to što se župnicima (*pastirima*

⁸³ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 80.

⁸⁴ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 96.

⁸⁵ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 99.

⁸⁶ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 85.

⁸⁷ HDA (LC 1794. - 1857.). Uz prezime Srša prvi put je u sačuvanoj *Knjizi vjenčanih* u Štrigovi pojam *adolescens* zabilježen 3. veljače 1798.: »Ex Superior Prekopa copulatus est Michael Szerssa adolescens cum Maria Prosenyak«. Posljednji put taj je pojam naveden 25. siječnja 1835. u Kerču: »Georgius Szersha adolescens (copulatus est) cum electa sibi sponsa Mariana Kelnerics«.

⁸⁸ Divković, Mirko, *Latinsko-hrvatski rječnik*. Zagreb, 1900. (Pretisak, 1990.), str. 87.: *Ādölescens*, (i adul.) entis. »Čovjek ili žena u dobi među pueritia i senectus, od 17 do preko 30 i 40 godina, mlad čovjek, mlada žena...«.

⁸⁹ HDA (LC 1794. - 1857.). U Vušivšćaku 6. svibnja 1816. »...copulatus est Andreas Kovchich adol 19 anni«.

⁹⁰ HDA (LC 1794. - 1857.). U Trnovčaku u veljači 1816. »... copulatus est Ioannis Jambrovich adol. 33«; U Štrigovi 18.6.1817. »...copulatus est Josephus Franchich adolescens annorum 36«.

⁹¹ Dobrovšak, Ljiljana, (2005.), 85. bilj. 47. - »...maloljetnici moraju imati dozvolu za brak od svojih roditelja te su to oni koji nisu još navršili 24. godinu te stoje pod očinskom vlasti. Maloljetnost može prestati prije ako otac prije 24 godine djecu izriješkom suda otpusti ili ako otac 20-godišnjem sinu dopusti vođenje kućanstva. Očinsku vlast vrši zakoniti otac kao glava obitelji. Ako dijete nema oca ili je nezakonito, onda dobiva skrbnika ili nadtutorsku vlast koja daje privolu.«

⁹² Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 85., bilj. 48. - »Oprost od ove zapreke daje car ili kralj. Ako i dobiju oprost, ne mogu živjeti zajedno do svoje 14. godine.«

⁹³ *Zakonik kanonskoga prava* (Dalje: ZKP). Zagreb, 1996., str. 533.

⁹⁴ ZKP (1996.), 527. »izuzevši slučaj prijekne potrebe, neka nitko bez dopuštenja mjesnog ordinarija ne sudjeluje u sklapanju: ženidbe maloljetnika bez znanja ili protiv protivljenja roditelja« (Kan 1071.§.1.6°).

duša) preporučalo da »nastoje odvrćati mlade od sklapanja ženidbe prije dobi u kojoj se prema ustaljenim krajevnim običajima običava sklapati ženidba.«⁹⁵

U Međimurju u 19. stoljeću: »Djevojke su se udavale između 15. i 20. godine života.«⁹⁶ U obiteljima s više djevojaka poštivao se red, *ne kosi se prije otava nego sijeno*, stoga se »rijetko mlađa sestra udavala prije starije.«⁹⁷ Razlike u godinama između mladoženje i mladenke rijetko kad su bile velike, ali je ponegdje bilo iznimaka.⁹⁸ »U zapadnom dijelu Međimurja mladić u prošnju djevojke odlazi u pratnji kuma.«⁹⁹ U *Knjizi vjenčanih* zabilježena su imena kumova, neki među njima bili su kumovi većem broju ženika.¹⁰⁰

»O braku redovito odlučuju roditelji. Oni odabiru budućeg zeta ili snahu do bro pazeći da, uz radišnost i dobrotu, budu iz kuće približno istog imovnog stanja.«¹⁰¹ Godine 1793. uoči vjenčanja župniku se plaćalo: »15 kr. za svjedodžbu, da ne postoji zapreka vjenčanju, a 1 for. i 30 kr. plaća zaručnica, ako se udaje izvan župe«; nadalje, župniku se plaćalo i »3 kr. za *ozove*¹⁰², 1 forint za vjenčanje (kojom prigodom svjedoci i podsnehalja napose daju 7 i pol. kr.)«¹⁰³. Međutim, član štrigovskoga čizmarskoga ceha godine 1720. prilikom vjenčanja morao je

⁹⁵ ZKP (1996.), 527. (Kan 1072.).

⁹⁶ Gönczi, Ferencz (1995.), 87

⁹⁷ Gönczi, Ferencz (1995.), 87.

⁹⁸ HDA (LC, 1794.-1857.). U Stanetincu se 28. siječnja 1818. udovac Georgius Szerssa star 28 godina vjenčao s Marijanom Zlatar starom 16 godina. – HDA (LC, 1858.-1911.), u Koprivi se 22. studenoga 1908. Georgius Krznar star 45 ½ godina vjenčao se s Terezijom Srša koja je imala 19 godina.

⁹⁹ Gönczi, Ferencz (1995.), 88.

¹⁰⁰ U razdoblju od 1862. do 1905. Franciscus Srša u selima Gorčica, Kopriva, Globoka i Veščica bio je ukupno 12. put vjenčani kum. Razlog tomu po svoj prilici je to što je kao topnik (*milles Artelaria*) vjerojatno „popularan“. – O međimurskim svadbama vidi: Žganec, Vinko. *Starešinstvo ili kapitanjstvo*. Čakovec, 1921.; Članak »Svadba« u *Vodiču stalnim postavom*, Etnografskog odjela Muzeja Međimurja Čakovec. Čakovec, 2001.

¹⁰¹ Gönczi, Ferencz (1995.), 86.

¹⁰² Mažuranić, Vladimir. *Pravno-povijesni rječnik*. Zagreb, 1908 – 1922 (Pretisak, Zagreb 1975.), str. 712. i 878.: *Ozov*, m., isto što i *napovied* itd. ... Postaje od glagola *ozvati*, *ozivati*.; - *Napovied*, *napoved*, *napovid*, f., prema glagolu *napovjediti* itd. .. Ima i lik *napoviedanje* itd., oglas, oglašenje, navještaj, navještenje.

¹⁰³ Horvat, Rudolf (1993.), 235. – Mažuranić, Vladimir (1975.), 535. – »Krajcar, m., crucifer, cruciger, mjeden novac razne sitne vrijednosti, od njem. Kreuzer« 1 forinta = 100 krajcara. „Na području Hrvatske novac se općenito ‘broji’ bilo ‘na novce’ (ad denarios) ili ‘na krajcare’« (ad cruciferos). – Herkov, Zlatko. *Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske*. Svezak II. Zagreb, 1956., 50.: *Cruciferus* (novac označen križem). – Herkov, Zlatko (1956.), I, 226. i 418. »Po 75 krajcara čine jedan ‘floreus Hungarialis’ koji je u Hrvatskoj računskim novcem sve do 1770.“ Nakon te godine floren nestaje kao računski novac a zamjenjuje ga „floren kao efektivni srebrni novac od 60 krajcara ili 100 ugarskih bakrenih denara.“

platiti pozamašnu svotu od 45 dukata.¹⁰⁴

Premda su roditelji smatrali »nepotrebnim da se mladenci dublje i bolje upoznaju« (»O ljubavi nema ni govora«¹⁰⁵), u više je slučajeva zabilježeno da su mladoženje sami odabrali svoje supruge (*electa sibi sponsa*), osim, ako to nije bila uobičajena formula koju se tih godina prilikom vjenčanja upisivalo u *Knjigu vjenčanih*.¹⁰⁶

Neke su obitelji imale puno djece, primjerice obitelj Franje Srše i Marije Vrbanišćak (Veščica - Globoka - Kopriva), imala je osmero djece od kojih je još za života roditelja umrlo četvero.¹⁰⁷ Slično je bilo i u obitelji Franje Srša i Julijane Plečnik (Globoka), od devetero djece još je za Julijanina života umrlo šestoro.¹⁰⁸

Velika obitelj Stjepana Srša i Marije Pilhar iz Veščice imala je šestoro djece i za života roditelja umrlo im je jedno, ti su roditelji bili višestruki krsni kumovi u različitim mjestima sjeverozapadnog dijela župe (Raskrižje, Kopriva, Veščica, Šprinc, Štrigova).¹⁰⁹ Za kumove djetetu obično su birani ljudi »sličnog imovnog stanja«, a tražili su se u rodbini sa ženine strane.¹¹⁰ S obzirom na obveze kumova prema kumčetu može se pretpostaviti da je Stjepanova i Marijina obitelj bila bolja imovinskog stanja.¹¹¹

Godine 1660. štrigovski župnik »ubire kod krštenja djeteta 4 denara i 1 hljeb od roditelja, a po jedan denar od svakoga kuma.«, a 1793. župnik u Štrigovi ubire: »15 krajcara za krštenje« i „1,5 kr. za »vpelavanje« roditelje“, te „1 forint i 30

¹⁰⁴ Feletar, Drago (1968.), 164.-165.: »Platil je dukata 45, gotovinu 20 i k tomu bude dolžen dati aldomaša vedro vina i dve funte voska«. – Herkov, Zlatko (1956.), I., 371. i 422.: Tečaj dukata 1720.: 1 dukat = 4 (Rfl) *florenus Rhenensis*.

¹⁰⁵ Gönczi, Ferencz (1995.), 86.

¹⁰⁶ HDA (LC 1794.-1857.). U Globoki, 7. veljače 1831.: (copulatus est) »Michael Szersha adolescens cum electa sibi sponsa Mariana Brezovecz virgine«; U Prhovcu, 27. siječnja 1834.: (copulatus est) »Andrea Szersa adolescens cum electa sibi sponsa Helena Bogdan virgine ex. M. Ztanetinecs«; U Kerču, 25. siječnja 1835.: (copulatus est) »Georgius Szersha adolescens cum electa sibi sponsa Mariana Kelnerics« i dr.

¹⁰⁷ HDA (LC, 1858. – 1911.). Franjo Srša i Marija Vrbanišćak vjenčali su se 14. studenog 1877. u Veščici. – HDA (LB, 1858.-1881. i LD, 1894.-1911.): Ivana je rođena 1881. a umrla je 1898.; Martin je rođen 1891. a umro 1893.; Ivan je rođen 1893. a umro je 18 dana nakon rođenja; Julijana je rođena 1899. a umrla 1909.

¹⁰⁸ HDA (LB, 1858.-1881. i 1882. – 1898.). Prvo dijete koje se spominje bila je Rosa Limana (1865.), a posljednji Alexius rođen 1886. živio je manje od pola godine. HDA (LD, 1858. - 1894.)

¹⁰⁹ O međimurskim običajima vezanima uz rođenje djeteta vidi članak »Djeca« u *Vodiču stalnim postavom*, Etnografskog odjela Muzeja Međimurja Čakovec. Čakovec, 2001.

¹¹⁰ Gönczi, Ferencz (1995.), 85.

¹¹¹ Gönczi, Ferencz (1995.), 85.: »Porodilji tjedan dana jelo i piće donosi kuma... Kada pak dijete ima već tri-četiri godine, kumovi mu poklanjaju još jedan komplet odjeće. Odjeću od kumova, djevojka dobiva i kad se udaje. Ako kumče umre, odjeću za pokop i lagani pokrivač za mrtvaca u lijesu nabave kumovi«.

krajcara za krsni list“.¹¹²

Imena nositelja prezimena Srša i njihove djece u štrigovskoj župi davala su se kao i u drugim župama: najvećim dijelom prema imenu najbližeg sveca u kalendaru.¹¹³ U *Knjigama rođenih* od 1685. do 1881. zabilježena su dvadeset i dva različita imena nositelja prezimena Srša, najčešće među njima bilo je Franjo (Franciscus).¹¹⁴ Nositelji su bila petnaestorica Franje iz šest različitih sela od kojih su sedmorica bila iz Krča,¹¹⁵ u kojem je godine 1755. zabilježeno i najranije spominjanje toga imena.¹¹⁶

Najpoznatija dvojica Franje, osnivač franjevačkog reda sv. Franjo Asiški (*Francesco d'Assisi*) i isusovac sv. Franjo Ksaverski (*Francisco Javier*) svetkuju se 4. listopada (Asiški), odnosno 3. prosinca (Ksaverski). Dijete rođeno u siječnju¹¹⁷ kojega su roditelji nazvali Franjo (Franciscus) ime je dobilo po Franji Saleškom (*Francesco di Sales*). Blagdan toga sveca je 29. siječnja.¹¹⁸

Među imenima koje su roditelji davali kćerima najčešća su bila Magdalena i Marija (*Maria i Marianna*). Ime Magdalena roditelji su uglavnom davali djevojčicama rođenima tijekom svibnja, lipnja ili u srpnju uoči blagdana sv. Magdalene (22. 7.), ali je katkad bilo izuzetaka.¹¹⁹ Najviše blagdana tijekom godine posvećeno je Blaženoj Djevici Mariji,¹²⁰ o čemu svjedoče ženska imena koja su se u rodu Srša davala djevojčicama, najviše između prosinca i travnja, te u kolovozu i početkom rujna. Početkom prosinca imena su bila vezana uz blagdan Bezgrešnog začeca Marijina (8. prosinca),¹²¹ potkraj ožujka uz blagdan Navještenja (25. ožuj-

¹¹² Horvat, Rudolf (1993.), 85. i 235.

¹¹³ Gönczi, Ferencz (1995.), 85.

¹¹⁴ Adamus, Alexius, Aloysius, Andrea, Antonius, Bartholomeus, Blasius, Carolus, Emericus, Franciscus, Georgius, Ioannes, Jacobus, Josephus, Ludovicus, Mathias, Michael, Nicolaus, Simon, Stephanus, Thomas i Vincentius.

¹¹⁵ Obitelji Franje nositelji prezimena Szersa (Szerssa, Sersa, Szersha, Serša, Srša) spominju se u selima: Krče, Selščak, Globoka, Leskovecz, Vukanovec, Veščica i Kopriva.

¹¹⁶ HDA (LB, 1740. - 1785.), godine 1755. Franciscus Szersa i supruga Dorothea Mlinarics prvi put se spominju u Stanetincu, no, kasnije su živjeli u Krču. »10. 1. 1755. Ex Sztanetinecs baptisata est Dorothea filia legitima Franciscii Szersa et Dorothea Mlinarics«.

¹¹⁷ HDA (LB, 1826. - 1857.), u Globoki je u siječnju 1842. kršten je »Franciscus filius legitimus Michaelis Szersha et Gertrudis Rovinschak«.

¹¹⁸ Izvorno je blagdan bio 29. siječnja a sada je 24. siječnja. CatholicSaints.Info, *Saint Francis de Sales*: <http://catholicsaints.info/saint-francis-de-sales/> (pristupljeno 21.1.2019.)

¹¹⁹ HDA (LB, 1685. - 1739.), »11.2.1685. Ex Borke baptisata est Magdalena filia legitima Nicolai Szerssa et mater Helena«.

¹²⁰ Adriano Cappelli (2002.), 177.-149.

¹²¹ HDA (LB, 1858. - 1881.), u Leskovcu je 7. prosinca 1874. krštena »Maria, legitima, Franciscus Serša et Maria Kolmanič«.

ka),¹²² a potkraj kolovoza uz blagdan Marijina rođenja (8. rujna).¹²³

Među imenima obitelji iz roda Srša u štrigovskoj župi nema *Petra, Pavla, Luke, Mateja, Marka* i drugih svetačkih imena, ali ni *Jeronima*. Zanimljivo je to, ali i znakovito, napose ima li se u vidu silan trud ne bi li se dokazalo da je Štrigova kasnoantički Stridon, rodno mjesto sv. Jeronima¹²⁴. Od sredine 15. stoljeća u Štrigovi je stajala crkva posvećena sv. Jeronimu, koju su pavlini nakon njezina stradavanja u potresu 1738. dali srušiti i iz temelja sagraditi postojeću crkvu. No, ni nova crkva nije ponukala ni jednu granu roda Srša u štrigovskoj župi da djetetu nadjene ime Jeronim.

Jednako tako među imenima nema ni hrvatskih imena poput: *Borna, Trpimir, Domagoj, Zdeslav, Branimir, Mislav, Tomislav, Krešimir, Zvonimir* i dr. Malo je vjerojatno da su roditelji dajući 1868. djetetu ime *Ljudevit* (*Ludovicus*)¹²⁵ mislili na kneza slavenskog podrijetla.¹²⁶ Naime, s obzirom na to da su ga njegovi potomci zvali *Ludwig* prije će biti da je na davanje djetetu imena *Ludovicus* utjecalo to što je djetetov suvremenik bio bavarski kralj Ludwig II. (1845.-1886.).¹²⁷ Budući da su isti roditelji dvije godine mlađoj kćeri dali ime *Genoveva*,¹²⁸ na odabir njezina imena mogla je utjecati priča o srednjovjekovnom gornjebavarskom vojvodi Ludwigu II. (1229.-1294.) i njegovoj prvoj supruzi Mariji Brabant (1226.-1256.), kasnije nazvanoj *Genoveva*. Nije poznato kako su se roditelji *Ljudevita* i *Genoveve* upoznali s tom, u Njemačkoj popularnom¹²⁹ srednjovjekovnom pričom, niti

¹²² HDA (LB, 1858. - 1881.), u ožujku 1848. »Szelschak, Maria, Szersa Gyorgy es Kelnerich Marianak«.

¹²³ HDA (LB, 1739. - 1785.), 25.8.1778. »Ex Sztanetnecs baptisata est Mariana filia legitima Blasij Szerssa et Helena Jambrovich«.

¹²⁴ Bedekovich, Josephus. *Natale solum magni ecclesiae doctoris Sancti Hieronymi*. Neostadii Austriae, 1752. – Bedeković, Josip. *Knjiga o sv. Jeronimu, Iliriku i Međimurju*. Zagreb-Čakovec, 2017.

¹²⁵ Sv. Ljudevit (*St. Louis*), biskup u Toulouseu (1274. -1297.), blagdan je 25. kolovoza. Catholic Saint. Info. St. Louis IX. <http://catholicsaints.info/saint-louis-ix/> (pristupljeno 20.1.2019.).

¹²⁶ Ljudevit Posavski (*Liudewitus, dux Pannoniae inferioris*) – kneza Donje Panonije (vladao od 810. - 823.). U Matičnim knjigama spominju se dva Ljudevita: u Lohovcu je 16. kolovoza 1868. rođen Ljudevit (*Ludovicus*), sin Stjepana Serša i Marije Kovačić (HDA, LB, 1858.- 1881.), a u Veščici je 20. prosinca 1884. umro dvogodišnji Andrija, sin Ljudevita (*Ludovicusa*) Srša. Ime majke nije navedeno (HDA, LD, 1858.-1894.).

¹²⁷ Tschudi, Clara. *Ludwig the Second, king of Bavaria*. London, 1908., 19.-20.

¹²⁸ HDA (LB, 1858.-1881.), 1. siječnja 1870. u Lohovcu je krštena »Genoveva, legitima, Stephanus Srša et Maria Kovačić.«. – Sv. Genevieve (*Genovefa*), rođena 3. siječnja 419. (ili 422.) u Nanterreu (blizu Pariza), a umrla 500. u Parizu. Catholic encyclopedia, St. Genevieve: <http://www.newadvent.org/cathen/06413f.htm> (pristupljeno 20. 12. 2018.).

¹²⁹ Da je u 19. stoljeću u Bavarskoj bila vrlo popularna priča o vojvodi Ludwigu II. (1229.-1294.) i njegovoj prvoj supruzi Mariji Brabant (1226.-1256.), svjedoči i jedina Schumanova opera *Genoveva* (op. 81.), koja je izvedena u Leipzigu 1850.: Wikipedia, *Genoveva* <https://en.wikipedia.org/wiki/Genoveva> (pristupljeno 20.1.2019.).

kako je ona dospjela u Međimurje, da li pomoću literature (što bi značilo da su poznavali njemački jezik)¹³⁰ ili usmenim putem.

Od slavenskih svetaca u matičnim knjigama zabilježena su imena dvojice: *Stanislav* (Stanislaus)¹³¹ i *Ivan Nepomuk*.¹³²

Socijalni status obitelji u matičnim knjigama počeo se bilježiti od sredine 19. stoljeća, uz njih se navodilo da su: pučani (*plebeii*),¹³³ težaci (*agricolae*),¹³⁴ *polodelavci*¹³⁵ ili *polodelci*.¹³⁶ Početak bilježenja uzroka smrti u *Knjizi umrlih* započinje u drugoj polovici 19. stoljeća.¹³⁷ Među uzrocima navedene su sljedeće najčešće bolesti: vrućica (*febris*), grlobolja (*angina*), slabost (*debilitas*), tuberkuloza (*phthisis pulmonalis*), prehlada (*refrigeratis*), vodena bolest (*hydropa*), difterija (*dyphteritis*), dizenterija (*disenteria*), tifus (*typhus*) i dr. Za smrt djece stare manje od godine dana često se kao uzrok navodi slabost (*debilitas*),¹³⁸ je li uzrok toj slabosti bila pothranjenost ili nešto drugo nije poznato.¹³⁹

Godine 1793. u Štrigovi se plaćalo »1 for. za sprovod od kuće do groblja, 24.

¹³⁰ Gustav Schwab, *Buch der schönsten Geschichten und Sagen (für Jung und Alt wieder erzählt)*. Stuttgart, 1836-7.: 2. Izdanje Stuttgart 1843., str. 151.-190. *Genovefa*. (3. izdanje 1847.).

¹³¹ Sv. Stanislav, poljski mučenik ubijen tijekom služenja mise (1030.-1079). – HDA (LB, 1685. – 1739.), dana 25. siječnja 1686.: »Ex villa Perchovec baptisatus est Stanislaus filius legitimus Michaeli Sserssa et Catharina Sserssa«.

¹³² Sv. Ivan Nepomuk, *Jan Nepomucky* (1345.-1393.), češki mučenik, zaštitnik Češke i grada Praga. Blaženim je proglašen 1721., a svetim 1729. – U štrigovskoj župi u istraživanom razdoblju zabilježeno je četvero djece toga imena, a najranije u svibnju 1835. (HDA (LB, 1826.-1857.), » Ex Orehovcsak baptisatus est Ioannes Nep. filius legitimus Emerici Ztersan et Maria Metics.

¹³³ HDA (LB, 1858. - 1881.). U Globoki je 23. kolovoza 1865. u kući br. 9. krštena je »Rosa (li-mana), legitima, Franciscus Srša et Juliana Plečnik, plebeii.« – Rosa iz Lime, blagdan 23. kolovoza, vidi: Saint Rosa of Lima, Catholic encyclopedia <http://catholicsaints.info/catholic-encyclopedia-saint-rose-of-lima/> (pristupljeno 16.1.2019.).

¹³⁴ HDA (LB, 1858. - 1881.). U Rakrižju u kući br. 26. 14. prosinca 1862. krštena je »Anastazia, zakonita kći, Ioannesa Szmolkovics et Mariae Szersa, *agricola*.«

¹³⁵ HDA (LB, 1826. - 1857.). U Ztanetinczu na broju 13. dana 8 (18). siječnja 1853. kršten je »Stefan K(ralj), zakonsko dete, Horvat Ivana y Szersha Dore. *Polodelavecz*.«

¹³⁶ HDA (LC, 1794. - 1857.). U Krču, 12. veljače 1854. vjenčali su se Szersha Ferencz, »vdo-vec y Krištofić Josefa kći ledična Maria. *Polodelec*.«

¹³⁷ O međimurskim običajima vezanima uz smrt vidi članak »Smrt« u *Vodiču stalnim postavom*, Etnografskog odjela Muzeja Međimurja Čakovec. Čakovec, 2001.

¹³⁸ »Smanjena sposobnost novorođenčeta za život«. Medicinski rječnik. <http://www.medicinski-rjecnik.com/d/Debilitas.html> (pristupljeno 13.1.2019.). – U Jalšovcu je 31. svibnja 1904. umro Aloysius Srša tri sata nakon poroda zbog slabosti (*debilitis*); u Globoki se isti razlog navodi i za pola godine staru Magdalenu Srša koja je umrla 7. veljače 1908., jednako kao i za devet mjeseci staroga Fredericusa Srša iz Globoke koji je umro 4 listopada 1910. itd. (HDA, LD, 1895.-1911.)

¹³⁹ Gönczi Ferencz (1995.), 103. - »Ako se dijete rodilo mrtvo, ili je umrlo prije nego što je uspjelo posisati malo majčina mlijeka, majku za opijela, koliko god bila slaba, dovedu do lijesa. Tu ona, za žrtvu djetetu, izmuze par kapi mlijeka iz dojke na lijesc«.

kr. za doček sprovoda na groblju«. ¹⁴⁰ Velika smrtnost dojenčadi u Međimurju bila je prisutna još godine 1950., u kojoj je od 3.351 rođenih umrlo 511 djece (15,25%), da bi se do 1970. smanjila na 4,18%. ¹⁴¹

Nezakonita djeca

Godine 1660. vizitator u Štrigovi susjednoj župi sv. Marka u Selnici imao je potrebu istaknuti ne samo da većinu stanovništva čine *luterani*, nego i to: »među katolicima pak ima dosta dvoženaca«. ¹⁴² Tridesetak godine poslije (1688.) u istoj je župi sav narod katoličke vjere osim jednog kalvina, a u selu Peklenici »nećudorednim životom smućuju ljude 2 osobe«. ¹⁴³ Deset godina poslije (1698.) u župi Selnica svi su katolici i »ne postoje dvoženci i rodoskrvnitelji«. ¹⁴⁴

Za razliku od Pomorja (Sv. Martin na Muri) u kojemu je većina žitelja bila luteranske vjere, u Štrigovi je vizitator između 1622. i 1649., utvrdio »da je samo nekoliko luteranskih kuća«. ¹⁴⁵ U vizitacijama između 1660. i 1698. u Štrigovi osim katoličke nema drugih vjera i »javnih grješnika nema«. ¹⁴⁶ Slično je zabilježio vizitator u Štrigovi i godine 1747.: »nema ni jednoga javnoga zločinca ili grješnika, koji bi smućivao narod«. ¹⁴⁷ No, potkraj 19. stoljeća u Međimurju se situacija bitno mijenja: »U većim selima, osobito u okolici Čakovca, u obiteljski je život ušla neka pometnja, neka klonulost. Mnogo je divljih brakova i nezakonite djece. Česti su oni koji žive razvedeno. Staro, puritansko poimanje bračnog života sve se više potiskuje i ustupa mjesto slobodnijem tumačenju i ponašanju«. ¹⁴⁸

Od četrnaestero nezakonite djece u rodu Srša u razdoblju od 1685. do 1898. samo je dvoje rođeno u 18. stoljeću, a ostala su rođena u 19. stoljeću. »Dijete je u braku zakonito ako ga je rodila supruga za postojanja braka ili nakon razrješenja braka u onom vremenu utemeljenom na trajanju trudnoće, sedmog mjeseca poslije sklopljenog braka ili desetog mjeseca poslije smrti muža ili poslije konačne rastave braka. Ako je muž odsutan, a žena rodi dijete, dijete je zakonito dok muž ili nasljednici ne dokažu nezakonitost poroda i dok nezakonitost pred sudom ne bude izrečena.«. ¹⁴⁹ O zakonitosti ili nezakonitosti rođenja djeteta u Ugarskoj su

¹⁴⁰ Horvat, Rudolf (1993.), 235.

¹⁴¹ Franka Bauk (1992.), 13. – Godine 1970. rođeno je 1.746 djece a dojenčadi je umrlo 73.

¹⁴² Horvat, Rudolf (1993.), 84.

¹⁴³ Horvat, Rudolf (1993.), 155.

¹⁴⁴ Horvat, Rudolf (1993.), 174.

¹⁴⁵ Marković, Mirko. *Međimurje, stanovništvo i naselja*. Zagreb, 2003., str. 35.

¹⁴⁶ Horvat, Rudolf (1993.), 174.

¹⁴⁷ Horvat, Rudolf (1993.), 203.

¹⁴⁸ Gönczi, Ferenc (1995.), 72. – Zrinyi, Károly, *Monografija grada Čakovca*. Čakovec, 1905. (Pretisak 2005.), 400.: U izvanbračnoj zajednici u Čakovcu je početkom 20. stoljeća živio 31 par.

¹⁴⁹ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 83.

do 1868. »kod katolika sudili crkveni sudovi, i to prema crkvenim zakonima«, nakon te godine to je pitanje prebačeno na građanske sudove.¹⁵⁰

»Nezakonita djeca u Ugarskoj bila su isključena iz javnih službi i cehova, te se po starom pravu majku koja bi rodila nezakonito dijete kažnjavalo (po starijem ugarskom pravu takvu bi majku ošišali i stavili na stup srama). Otac se mogao braniti prigovorima ili protudokazima da je on za rođenje djeteta nesposoban, da tjelesni razvoj djeteta ne odgovara vremenu kada se ono rodilo, da je majka u kritično doba spolno općila s drugim muškarcima ili da je živjela kao javna bludnica te je imala običaj podavati se drugima.«¹⁵¹. O tome je li žena ostala u drugom stanju protiv svoje volje, odnosno je li nezakonito dijete bilo plod silovanja, ne navodi se.

»Zbog strogih odredaba kanonskog prava glede braka i nedobivanja službene rastave, mnogi su parovi živjeli u konkubinatu ili priležništvu i imali nezakonitu djecu... Na selu su takve žene, ali i djeca, bili podložni izrugivanju, teškim optužbama (da su kurve) i stalnim napadima (bacanje kamenja) od mještana, ali i lokalnog župnika, koji je dobro poznao život svojih sumještana«¹⁵². Pozakonjenje djece rođene izvan braka bilo je moguće »tek kad bi se njihovi roditelji vjenčali, što je katkad bilo teško jer je na životu bila prva supruga njihova oca... Muževi su izvan braka imali i po nekoliko djece koju su nakon smrti prve supruge, s kojom nisu imali djece, pozakonili naknadnim vjenčanjem s majkom izvanbračne djece«¹⁵³.

U *Knjizi krštenih* nakon formule *baptisatus/baptisata est* (kršten/krštena je) zabilježeno je ime krštenika i potom je li on/ona zakonit/a (*legitimus filius / legitima filia*) ili nezakonit/a (*illegitimus filius / illegitima filia*). Kod nezakonite djece iz roda Srša pored imena i prezimena majke, rijetko je kad navedeno ime i prezime oca¹⁵⁴. Umjesto očeva imena u pravilu je zapisano N.N. (*nomen nescio*). Premda su se roditelji vjenčali nakon djetetova rođenja ako je rođeno prije braka

¹⁵⁰ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 84.

¹⁵¹ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 84.

¹⁵² Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 93. - »Mještani sela znali su se potužiti na slučajeve kad su pojedinci živjeli u priležništvu sa svojim snahama«.

¹⁵³ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 93.

¹⁵⁴ HDA (LB, 1685.-1739.), dana 11. listopada 1704.: »Ex Strido baptisata est Ursula filia illegitima George K. et Helena Szersen«. HDA (LB, 1858.-1881.), 22.6.1867.: »Selščak, br. 12, Gregorius, (i)llegitimus, Johanna Srša et Georgius Podgorelec«.

¹⁵⁵ HDA (LB, 1858.-1881.), dana 29. rujna 1881. u Vušivščaku br. 7. kršten je »Franciscus illegitimus (filius) Aloysius Srša et Elizabetha Lukovnjak«. Elizabeta i otac njezina djeteta Alojzije Srša vjenčali su se nekoliko mjeseci kasnije: HDA (LC, (15. veljače 1882.), u Vušivščaku (copulatus est) Aloysius Srša (24) ex Veščica et Elisabeth Lukovnyak (21) ex Vušivščak«.

¹⁵⁶ HDA (LB, 1882.-1898.), dana 3. studenog 1892. u Lohovcu je kršten » Carolus, illegitimus, Agnes Srša«. HDA (LC, 1857.-1911.), dana 23. travnja 1894. u Lohovcu su vjenčani Matias Kutnjak (30) i Agnes Srša (27). Je li Matija bio otac njezina nezakonita sina Karla nije poznato.

navedeno je kao nezakonito, primjerice u Vušivščaku¹⁵⁵ i Lohovcu.¹⁵⁶ Jednom je u *Knjizi umrlih* zabilježeno da je pokojnik bio nezakonito dijete, iako je imao očevo ili očuhovo prezime¹⁵⁷.

Od četrnaestero nezakonite djece u rodu Srša troje je rođeno u Ciganjščaku, po dvoje u Leskovcu, Lohovcu i Trnovčaku¹⁵⁸, te po jedno u Hernjakovščini, Krpecu, Krču, Stanetincu i Štrigovi. *Katarina* (Catharina) Srša iz Krpeca spominje se prilikom rođenja i smrti njezina sina *Martina* (Martinus) starog dvije i pol godine, razlog smrti bio je *physis* (*adenohypophysis*?)¹⁵⁹. Ime oca nije navedeno, ni imena njezinih roditelja, niti su navedene njezine godine.

U Leskovcu je *Terezija* (Theresia) Srša imala dvoje nezakonite djece, nakon sina Ivana (*Iohannes*) koji je živio samo tjedan dana¹⁶⁰, pet godina poslije imala je i sina Matiju (*Mathias*)¹⁶¹. Kraj njezina imena prilikom rođenja i smrti prvoga sina zabilježeno je da je neudata (*caelebi plebs*), kod rođenja drugoga sina takve zabilješke nema. No, da se Terezija nije udavala svjedoči njezino nepromijenjeno prezime koje se navodi prilikom ženidbe sina Matije.

Francisca Srša iz Lohovca bila je kćer Mirka (*Emericus*) i njegove druge supruge Marije Oletić. Prilikom ženidbe njezina sina Aleksa spominje se ime i

¹⁵⁷ HDA (LD, 1894.1911.). U Lohovcu je 30. travnja 1895. umro Stjepan, nezakoniti sin Doroteje Kovačić, koja je bila udata za nekoga iz roda Srša. U čitavom tom rodu u štrigovskoj župi u to doba nema nijedne supruge njezina imena i prezimena, možda je riječ o pogrešnom navođenju majčina imena. Naime, u Lohovcu su 8. veljače 1865. vjenčani »Szersha Stephanus (33), (otac Emericus) et Kovachich Maria (33).« (HDA, LC, 1858.-1881.). Ako se radi o njima onda je moguće da je sin Stjepan također rođen prije sklapanja braka svojih roditelja.

¹⁵⁸ HDA (LB, 1740.-1785.), 4. 3. 1765.: » Ex Ternovschak, baptisata est Mariana filia illegitima N.N. et Marianna Szress«. Prezime Szress nije istoga značenja kao Szerss, osim ako nije u pitanju *lapsus calami*.

¹⁵⁹ HDA (LB, 1882.-1898.), 24. listopada 1896. u kući broj 5. u Kerpecu, kršten je: »Martinus, illegitimus, Catharina Srša«, a umro je 2. travnja 1899.: » Kerpec, Martinus Srša (2 ½), roditelji: Catharina Srša, phisis.« (HDA, LD, 1895.1911.).

¹⁶⁰ HDA (LB, 1858.-1881.) Njezin prvi sin Ivan kršten je 15. svibnja 1866. » Leskovec, kuća br. 12, Iohannes, illegitimus Theresia Srša, caelebus pleb. «, a umro je 22. svibnja 1866.» Leskovec, kuća broj 12., Joannes Srša (7 dies), mater Theresia Srša, caelebi plebea (ignotus)« (HDA, LD, 1858.-1894.).

¹⁶¹ Terezijin drugi sin (Matija) kršten je 20. veljače 1871. (HDA, LB, 1858.-1881.), a vjenčao se 31. siječnja 1897.: » Srša Mathia (26), Mihaljevec et Agnes Cmrečnjak (22), Pernjak« (HDA, LC, 1858.-1991.).

¹⁶² HDA (LC, 1858.-1911.), prilikom Aleksova vjenčanja zabilježeno je da ima 31 ½ godina. Njegova majka Francisca krštena je u veljači 1849. u Lohovchaku: »Franciska, Szersa Imrenek es Oletich Marianak « (HDA, LC 1826.-1857.), što znači da je Aleksa rodila s 22 godine, odnosno sredinom srpnja 1871. Franciskin otac Mirko (Emericus) umro je (*senetus*) u Lohovcu u kući broj 17. nekoliko mjeseci prije kćerina rođenja: »27. travnja 1871. Lohovec, 17., Emericus Srša (69.) viduus plebens, uxor Maria Holetić.« (HDA, LD, 1858.- 1894.)

prezime njegove majke¹⁶², ali ne i oca, iz čega se može zaključiti da je Aleks bio nezakonito dijete.¹⁶³

Ime Magdalene Srša zabilježeno je u Matičnoj knjizi rođenih tripot između 1883. i 1893.: dvaput se navodi u Trnovščaku¹⁶⁴ i jednom u Hernjakovščini.¹⁶⁵ Da je možda riječ o jednoj te istoj osobi, napose navodi blizina oba mjesta. Mogući razlog Magdalenina preseljenja iz Trnovščaka u Hernjakovščinu možda su bile neugodnosti koje je imala s mještanima zbog svoje nezakonite djece.¹⁶⁶

Osim podataka o rođenju nezakonite kćeri za udovicu Mariju Serša iz Krča nema drugih podataka.¹⁶⁷ Ostaje otvorenim pitanjem nije li greškom prilikom rođenja nezakonite kćeri zabilježeno Marijino djevojačko prezime¹⁶⁸?

Barbara (*Barbola*) *Szersha* godine 1843. u Ciganjščaku je rodila blizance Antuna i Mariju,¹⁶⁹ a sina Matiju, za kojega se izrijekom navodi da je nezakonit, osam godina poslije (1851.).¹⁷⁰ Antun je umro u dobi od pet i pol godina.¹⁷¹

O tome kako su se u štrigovskoj župi mještani odnosili prema spomenutim ženama i njihovoj nezakonitoj djeci možemo samo nagađati. Početkom 19. stoljeća u štrigovskoj župi nezakonite djece bilo je oko 6,2%, pa je možda i prag tolerancije u Međimurju prema djeci i njihovoj majkama bio viši. U mnogim se obiteljima događalo da neka od kćeri rodi nezakonito dijete, neke su se poslije udale za njihove očeve, dok su druge ostale neudate i same skrbile o djeci. Te žene seljani vjerojatno ipak nisu ošišali, niti stavljali na stup srama i bacali na njih kamenje, ali ne može se posve isključiti mogućnost da su neke među njima zajedno s djecom bile izvrgnute ruglu. Daje to naslutiti Magdalenin primjer promjene

¹⁶³ Sv. Alexius svetkuje se 17. srpnja, zaštitnik je prosjaka, hodočasnika, putnika. CatholicSaints.Info. *Saint Alexius of Rome*. <http://catholicsaints.info/saint-alexius-of-rome/> (pristupljeno 28.12.2018.). – Voragine, Jacobus de. *The Golden Legend*. I., New Jersey, 1995., str. 371.-374.

¹⁶⁴ HDA (LB 1882.-1898.), u Trnovščaku je 29. travnja 1883. kršten: »Joannes, illegitimus, Magdalena Srša, pleb.«, 6. lipnja 1886. i » Aloysius, illegitimus, Magdalena Srša.«

¹⁶⁵ HDA (LB 1882.-1898.), u Hernjakovščini je 24. travnja 1893. kršten: »Georgius, illegitimus, Magdalena Srša.«

¹⁶⁶ Moguće da je riječ o Magdaleni (Magda), koja je krštena 8. srpnja 1854. u Veščici: »Magda, zakonita Serša Stefan i Pilhar Maria. Polodelavec.« (HDA, LB, 1826.-1857.).

¹⁶⁷ HDA (LB 1858.-1881.), dana 9. svibnja 1869. u Krču je krštena: »Juliana, illegitima, Maria Serša, vidua, pleb.«

¹⁶⁸ HDA (LB 1826.-1857.), u Krču je 3. travnja 1837. krštena: »Mariana filia legitima Francisci Szersha et Gertrudis Zupane« (imena Marija i Marijana u matičnim knjigama zapisivači nerijetko brkaju). Marija bi u doba rođenja nezakonite kćeri Julijane imala 32 godine.

¹⁶⁹ HDA (LB 1826.-1857.), u Ciganjščaku je Barbara dala krstiti blizance Antuna i Mariju 16. siječnja 1843. »Cziganschak, Antal es Maria, ikrek Szersha Barbola.«

¹⁷⁰ HDA (LB 1826.-1857.), Matjash Szershen kršten je u veljači 1851. »Cziganschak, Matjash nezakonsko dete N.N. y Szershen Barbare.«

¹⁷¹ Antun je umro u Ciganjščaku 20. listopada 1848. (*Antal Szersan*).

boravišta koje je možda bila posljedica neugodnosti u selu u kojemu je rodila prvo dvoje djece. Majkama nezakonite djece koje su poput Barbare i Terezije s djecom nastavile živjeti u istom mjestu, danas se možemo samo diviti, one zavrjeđuju iskreno priznanje za svo trpljenje i skrb o djeci, koju su nerijetko začele u tajnoj mladenačkoj ljubavi. Sve su te žene bile i onda kao i danas, ponajprije samohrane majke. Srećom, primjer *Marianne* (ex Styria advena) daje naslutiti da se i majkama nezakonite djece pomagalo kad je to bilo i najpotrebnije. *Marianna*, majka Antuna, posljednjega od spomenuto četrnaestero nezakonite djece, njegovim je rođenjem postala začetnica *grane Srša* iz Lohovca.

3.

Marianna ex Styria advena

Prema *Knjizi krštenih* u nedjelju 13. siječnja 1788.¹⁷² u Stanetincu je kršten (*baptisatus est*) Antun (*Antonius*), nezakoniti sin (*filius illegitimus*) nepoznatog oca (*nomen nescio*) i Marijane koja je došla iz Štajerske (*Marianae advena ex Styria*)¹⁷³. Majčino prezime nije navedeno¹⁷⁴. Je li Marijin [Marijanin] sin dijete začeto u *tajnoj ljubavi*¹⁷⁵? Budući da prigodom Antunova krštenja nije navedeno majčino prezime nije isključeno da je ili pobjegla nakon što je zatrudnjela ili su je roditelji sami uputili rodbini kako bi se izbjeglo osramoćenje obitelji u mjestu njihova prebivališta. Marijin sin kršten je 13. siječnja, a kao svetac zaštitnik odbačan mu je sv. *Antun Pustinjak* (sv. Antun opat, svetkuje se 17. siječnja).¹⁷⁶ Od 1685. do 1788. među nositeljima prezimena Srša (*Sersa*) u štrigovskoj župi to je ime u *Knjigama krštenih* zabilježeno samo jednom ranije.¹⁷⁷

Marijana je nakon rođenja sina Antuna još dvaput spomenuta u matičnim knjigama: u Trnovčaku 1793. i Vušivščaku 1801. U Trnovčaku je 2. siječnja 1793. bila krsna kuma Gašparu, zakonitom sinu (*filius legitimus*) Bartola Terno-

¹⁷² Cappelli, Adriano (2002.), 38.

¹⁷³ HDA (LB 1786.-1825.), » Ex pago Sztanetincez baptisatus est Antonius illegitimus. N.N. et Marianae advena ex Styria«. - Bëllosztënëcz, Joannis (1973.), 33. - *Advena*, ae, *Prihodnik, Priszelec*, t.j. »koteri iz daleka vu koji Varas, Grad, ali Szelo dojde«

¹⁷⁴ HDA (LB, 1786.-1825.), Antunu (*Antonius*) rođenom u selu Stanetinec (*pago Sztanetincez*), krsni kumovi bili su Josip Mlinarich i Doroteja Smolkovich (rođena Matla?).

¹⁷⁵ Gönczi, Ferencz (1995.), 86. - »Dulje, osobito tajne veze mladih, roditelji ne vole. One najčešće, osobito za djevojke, završavaju nesretno«

¹⁷⁶ Cappelli, Adriano (2002.), 158. - Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva. Zagreb, 1979., str. 118.-119.

¹⁷⁷ HDA (LB, 1685.-1739.), u Orehovščaku se 9. travnja 1724. spominje rođenje Jelene, kćeri Antuna Sersa, ime supruge nije navedeno: »Ex Orehovo Monte baptisata est Helena filia legitima Antonii Sersa et ...«.

vecza i Doroteje Schwanter, a uz nju kao djetetovu kumu (*Maria Styria advena*) naveden je i kum Jakov Jeszig.¹⁷⁸

O Marijinu vjenčanju 9. veljače 1801. u Matičnoj knjizi vjenčanih zapisano je slijedeće: “Ex Vussivshak copulatus est Andreas Messarich adolescens cum Maria Stry(i)a filia Andreas Szerß ex Parochia S. Magdalena prope Radkerspurgum“¹⁷⁹. Iz navedenih podatka o Marijaninom ocu Andriji (Andrea¹⁸⁰) doznajemo i njezino pravo ime i prezime (*Marija Szerß*), te da je podrijetlom iz Župe Sv. Marije Magdalene *nedaleko Radkersburga*. Da bi se udala Marija je uoči vjenčanja morala ishoditi »svjedodžbu, da ne postoji zapreka vjenčanju«,¹⁸¹ što znači da je putovala u svoje rodno mjesto ili je pismom od roditelje molila da joj pošalju traženu svjedodžbu.

Najbliže Župi Sv. Marije Magdalene naselje je *Kapelski vrh* u općini Radenci, udaljen od Gornje Radgone 9,38 km.¹⁸² S obzirom na to da je rijeka Mura bila granica između Ugarske i Austrije, *Kapelski vrh* je u to doba pripadao Austriji¹⁸³.

Dvije godine nakon vjenčanja Marijin se suprug ponovno spominje u *Knjizi vjenčanih*, već je bio udovac i po drugi put se ženio¹⁸⁴. Je li Marija umrla zbog bolesti ili pri porodu nije poznato, *Knjiga umrlih* iz tih godina nije sačuvana¹⁸⁵.

Ako je Marija u Stanetincu isprva boravila kod očevih rođaka (možda brata

¹⁷⁸ HDA (LB, 1786.-1825.), » Ex Ternovchak baptisatus est Gasparus filius legitimus Bartholemei Ternovecz et Dorothea Schwanter. Levantibus Jacopo Jeszig et Maria Stijria advena«.

¹⁷⁹ HDA (BC, 1794.-1857.), vjenčani kumovi bili su im Blaž Sostarich i Ivan Lovrecz.

¹⁸⁰ Godine 1761. u Šprincau se spominje Andrea Szress, prezime je grafijom slično ali značenjem različito od prezimena Szerß. Nije sigurno je li riječ o pogrešci u pisanju ili je doista riječ o prezimenu Szress. Ako je riječ o *lapsus calami*, onda je možda riječ o Marijinim roditeljima koji su se prije njezina rođenja odselili iz Šprinca u Radkersburg. HDA (BC, 1740.-1785.), 7. 11. 1761.: » Sprinz, Catharina filia legitima Andrea Szress et Margareta Bolorecz.« – Skok, Petar (1973.), 320-321. - » sriješ m (Vuk) = (s umetnutim *t* u grupi *ir*) *striješ* (Vuk, Crna Gora) = *stres* (Bolić) »1° birsa, birza«, nalazi se u *stoslav*. *Srešb* »faex«. Drugo značenje ima *sri!* (Vrančić) »2° museus« = *sriš*, gen. *sriša* m (ŽK) = *striš* f (Lika, Liješće) = *srež* m (Vodice) = slov. *srež* »3° jaki mraz zimi, na drveću«. Ta tri značenja idu zajedno, prva dva su metafora od trećega.«

¹⁸¹ Horvat, Rudolf (1993.), 235.

¹⁸² Današnja cestovna udaljenost između *Kapelskog Vrha* i *Stanetince* iznosi približno 31 km.

¹⁸³ *Kapelski vrh - Cerkev sv. Marije Magdalene*. Crkva se spominje 1617., a sjedište župe 1811. http://krajci.eu/slovenija/kapelski_vrh_cerkev_sv_marije_magdalene/slo (pristupljeno 17.12.2018.)

¹⁸⁴ HDA (LC, 1794.-1857.), dana 9. veljače 1803.: »Ex Vussivchak copulatus est Andrea Meszarich viduus, cum virgine Catharina filia Michaelis Czizarko ex Selschak. Testes est Ioannes Lovrecz et Josephum Puklavecz«. Ivan Lovrec bio je vjenčani kum i prigodom Mesarićeve ženidbe s Marijom Szerß.

¹⁸⁵ Puno je nepoznanica vezanih uz Mariju Szerß, daljnja istraživanja o njoj i njezinom rodu trebalo bi nastaviti u Matičnim knjigama u Sloveniji i/ili u Austriji. [Njezino je, dakle, pravo ime Marija (kako se i spominje prilikom vjenčanja, zajedno s imenom i prezimenom svoga oca), a kao Marijana spominje se prilikom rođenja sina Antuna i potom kao kuma – *op.a.*]

Marijina oca?) onda bi to mogla biti obitelj Blaža Szerssa (*Sterssa, Scherssa*) i supruge mu Jelene rođene Jambrovich.¹⁸⁶ Blaževa supruga i sama je početkom 1788. bila trudna čekajući šesto dijete¹⁸⁷ i kao višestruka roditelj mogla joj je biti od velike pomoći pri porodu.

Antun (*sin*)

Kada se Marija udala njezin sin Antun navršio je trinaest godina. Dvije godine kasnije, na pragu svoje šesnaeste godine,¹⁸⁸ Antun se kao adolescent u Trnovčaku ženi s četrnaest godina starijom Jelenom Vugrinec (*Helena Vugrinecz*).¹⁸⁹

Na prvi pogled nije jednostavno povezati Antunovo ime godine 1803. s prezimenom *Srša*. Između godine 1803. i 1822. spominje se Antun oženjen Jelenom Vugrinec, a njegovo se prezime javlja u nekoliko inačica: *Tersan* (1803.¹⁹⁰, 1806.¹⁹¹ i 1814.¹⁹²), *Ztersha* (1803.¹⁹³), *Sztersen* (1811.¹⁹⁴ i 1820.¹⁹⁵) i *Szerssa* (1822.¹⁹⁶). Prvo spominjanje Antunova prezimena vezano je uz njegovo vjenčanje u Trnovčaku (9. ožujka 1803.), nakon čega je mladi bračni par prvu godinu

¹⁸⁶ HDA (LB, 1740.-1785. i 1786.-1825.) Obitelj Blaža Szerssa (*Sterssa, Scherssa*) i Jelene Jambrovics spominje se u Stanetincu između 1778. i 1795.

¹⁸⁷ HDA (LB, 1786.-1825.), šesto dijete bio je Florijan koji je kršten 8. svibnja 1788.: » Ex Sztanetincez (baptisatus est) Florianus filius legitimus Blassi Sterssa et Helena«.

¹⁸⁸ Dobrovšak, Ljiljana (2005.), 85., bilj. 48.: »za oba spola dozvola za stupanje u brak je 14. godina. Oprost od ove zapreke daje car ili kralj. Ako i dobiju oprost, ne mogu živjeti zajedno do svoje 14. godine.« – Zakoniku kanonskog prava (1996.), 527.: »Kan. 1071. §1. Izuzevši slučaj prijekne potrebe, neka nitko bez dopuštenja mjesnog ordinarijata ne sudjeluje u sklapanju: ...6° ženidbe maloljetnika bez znanja ili protiv razborita protivljenja roditelja« – Iz navedenog se može zaključiti da zakonske zapreke i nema ako se roditelji ne protive.

¹⁸⁹ HDA (LB, 1740.-1785.), Jelena je krštena 1. travnja 1774., imala je dvije godine starije sestre blizanke: Mariannu i Dorotheu, krštene 27.12.1772.

¹⁹⁰ HDA (LC, 1794.-1857.), dana 9.3.1803. »ex Ternovchak copulatus est Antonius Tersan adolescens, cum vergine Helena filia Martinii Vugrinecz ex Buszinschak. Testes erant Andrea Terjak et Laurentius Vallek. Per Josephum Ostercz cap. Loci«.

¹⁹¹ HDA (LB, 1786.-1825.), u lipnju 1806.: »Ex Orehovchak baptisatus est Ioannes Baptista filius legitimus Antonii Tersan at Helena Vugrinecz«.

¹⁹² HDA (LB, 1786.-1825.), dana 15.2.1814.: »Ex Orehovchak baptisatus est Mathias filius legitimus Antonii Tersan et Helena Vugrinecz«.

¹⁹³ HDA (LB, 1786.-1825.), u studenom 1803.: »Ex Buszinschak baptisatus est Emericus filius legitimus Antonii Ztersha et Helena nata Vugrinecz«.

¹⁹⁴ HDA (LB, 1786.-1825.), u lipnju 1811.: »Ex Lohovecz baptisata est Magdalena filia legitima Antonii Sztersen et Helena Vugrinecz«.

¹⁹⁵ HDA (LB, 1786.-1825.), dana 11.9.1820.: »Ex Lohovchak baptisatus est Michael filius legitimus Antonii Sztersen et Helena Vugrinecz«.

¹⁹⁶ HDA (LC, 1794.-1857.), dana 13.2.1822.: »Ex Lohovcsak copulatus est Anton Szerssa viduus cum Helena denati Michaelis Kolmanich filia ex Lohovcsak«.

živio kod mladenke u Businščaku, a potom u Orehovčaku i Lohovcu. Podatak da je Antun iz Trnovčaka, upućuje na zaključak da je riječ o Marijinu sinu.¹⁹⁷ Marija se u Trnovščaku spominje 2. siječnja 1793. i može se pretpostaviti da je ondje sa sinom živjela do svoje udaje (1801.). Antun je u Trnovščaku ostao sve do vjenčanja s Jelenom Vugrinec.

Kako je Antunu nadjenuto *nadimačko* prezime *Tersan*¹⁹⁸ navedeno u *Knjizi vjenčanih*? Je li zbog svoga teškoga rada dobio prezime izvedeno iz imenica: *têrh*¹⁹⁹ ili *trh*²⁰⁰ (*breme, teret*) i »obteresan«²⁰¹ ili radi svoga društvenog statusa nezakonita djeteta?

Antun i Jelena imali su petero djece: četiri sina²⁰² i kćer²⁰³. Jelena je umrla je 26. lipnja 1821. u dobi od 47 godina, nakon čega se u veljači 1822. Antun vjenčao s Jelenom Kolmanić s kojom nije imao djece. Prilikom toga vjenčanja prvi put je zabilježeno da se preziva Szerssa. Prijašnje prezime, od vjenčanja do rođenja posljednjega djeteta, u više inačica bilo je vezano uz njegovo nadimačko prezime *Tersan*. Prezime Szerssa blisko je prezimenu njegove majke Marije Szerß²⁰⁴ i vrlo je vjerojatno da je do svoga pravoga prezimena došao zahvaljujući podacima o vjenčanju svoje majke zabilježenima u *Knjizi vjenčanih*. Dodavanjem samoglasnika *a* majčino prezime (*Szerß*) usklađeno je s grafijom *Szerss-a*, kao što je to

¹⁹⁷ Između godine 1776. i 1790. u *Matici krštenih* ni u Trnovčaku ni u Businščaku ne spominju se prezimena koja se vežu uz Antunovo ime (Tersan, Ztersha, Sztersen, Szerssa).

¹⁹⁸ Za Ivana Ernušta (od 1474.) u Međimurju se spominje mjesto sličnoga imena: *Terscsan*. – Zrínyi, Károly (2005.), 48.

¹⁹⁹ Bèllosztenèncz, Joannis (1973.), 533.: *Têrh*. Onus , pondus, moles, sarcina v. *Breme*. 2. »terh koga marha ù tabor noszi, bastaga. Terho nõszecz. Bastagarius.«;

²⁰⁰ Skok, Petar (1973.), 460. i 500.: *trh* m (hrv.-kajk., *trh občinski, sinovlji, trh na se uzeti, podnésti, trh ustave*, Pergošić; *trh dole jemen*, Jambrešić) = slov. *trh* »tovar «. Denominal na *-iti: trUti, -im* (Belostenec, Habelić) (*na-, ob-, raz-*), iterativ na *-va-tršivati, -ujem*, samo s prefiksima »(na)tovariti, naprtiti«. (neologizam) *trhonoša* (Zagreb) »hamal, treger, nosáč« = *trhonosac*, gen. *-osca* m (Belostenec, Jambrešić) »Lastträger «. Riječ *trh* nalazi se još u slvč. i ukr. Praslav. U pansknoj nizini posudiše Mađžari *tereh* pored (metateza) *teher; terh* »Last, Bürde«. Odatle opet *tereh* m (Vitezović) »breme, teret, trh«, pridjev *terešan* (Vitezović, Slavonija) »1° bremenit, 2° továrni« = *terašan* (Reljković) »1° težak, 2° bremenit, bred« *poterašan* (isti pisac) »podosta težak«.

²⁰¹ Jambressich, Andrea (1992.), 1130.: *Têrh*. v. onus. Onus, *terh, breme*. Önustus, a, um, *Obterßen*, pa otuda i pridjev *opterećen* (?)

²⁰² HDA, (1786.-1825.), u listopadu 1803. kršten je Mirko (Emericus), u lipnju 1806. Ivan Krstitelj (Ioannes Baptista), 15. veljače 1814. Matija (Mathias) i 11. rujna 1820. Mihovil (Michael).

²⁰³ HDA, (1786.-1825.), u lipnju 1811.: » Ex Lohovecz baptisata est Magdalena filia legitima Antonii Sztersen et Helena Vugrinecz«.

²⁰⁴ Možda je riječ o prijelaznoj fazi koju spominje Anđela Frančić: Antun, sin Marije Szerß(a)? - Anđela Frančić (2002.), 62.-63.

bilo i kod drugih nositelja toga prezimena u štrigovskoj župi.

Mirko (*unuk*)

Obiteljsku lozu sa sjedištem u Lohovcu (Lohovchak) nastavio je Antunov prvorođeni sin Mirko (*Emericus*²⁰⁵)²⁰⁶. Najstariji Antunov sin Mirko poput oca je kroz čitav svoj prvi brak vukao prvotno očevo prezime koje je dobio rođenjem (Ztersan, Sztersan, Ztersan i Sersan)²⁰⁷. Tek u drugom braku njegovo se prezime mijenja na sličan način kao i očevo (Szersh, Szersha, Szersa), da bi prilikom smrti bilo po prvi put zabilježeno u današnjem obliku Srša²⁰⁸. S prvom suprugom Marijom Metić (Metics) Mirko je imao kćer²⁰⁹ i tri sina²¹⁰. U Lohovcu su obiteljsku lozu nastavili prvorođeni Stjepan i treći sin Adam. O kćeri Mariji i drugom sinu Ivanu Nepomuku nema sačuvanih podataka²¹¹. Marija Metić je prema sve-mu sudeći umrla 1842. ili 1843., jer je 1844. Mirko u braku s Marijom Oletić

²⁰⁵ Leksikon ikonografije (1979.), 220.: Emerik (Mirko), lat. St. Emericus, mađ. *Szent Imre* (c. 1007 – 2. rujna 1031.), blagdan 4. (5.) studenoga. – Sveti Emerik, <http://sveci.net/index.php/2-uncategorised/443-sveti-emerik> (pristupljeno 16.1.2019.)

²⁰⁶ Magdalena je umrla 18. travnja 1813. s nepunih dvije godine (Status animarum II.). Antunovi sinovi Ivan Krstitelj i Mihovil ne spominju se niti u *Matičnoj knjizi vjenčanih* niti kao roditelji u *Matičnoj knjizi krštenih*. Moguće je da su ili umrli prije godine 1858., od koje su u 19. stoljeću sačuvani podaci u *Matičnoj knjizi umrlih* (od 1858.- 1894.) ili su iselili iz štrigovske župe. Treći sin Matija umro je 26. listopada 1890., čini se da je bio neženja. U *Matičnoj knjizi umrlih* navedeno je da je imao 70. godina, no, usporedbom s datumom rođenja izlazi da je bio stariji (76.) HDA (LD, 1858-1894.).

²⁰⁷ HDA (LC, 1794.-1857.), dana 5.2.1823.: »Ex Lohovecz copulatus est Emericus Ztersan adolescens cum filia Stephani Metics usque ex Lohovcsak virgine Mariana«.

²⁰⁸ HDA (LD, 1858.-1894.), »Emericus Srša (69.) viduus plebens, uxor Maria Holetić«.

²⁰⁹ HDA (LB, 1826.-1857.), dana 26. 12. 1828.: » Ex Orehovschak baptisata est Maria filia legitima Emericii Ztersan et Maria Metics«.

²¹⁰ HDA (LB, 1826.-1857.), Stjepan je rođen prije 16. kolovoza 1831. (blagdan sv. Stjepana, ugarskog kralja): »Ex Orehovcsak baptisatus est Stephanus filius legitimus Emerici Sztersan et Maria Metics«; Godine 1835., prije 16. svibnja (blagdana sv. Ivana Nepomuka) kršten je: » Ex Orehovcsak baptisatus est Ioannes Nep. filius legitimus Emerici Ztersan et Maria Metics«, a u prosincu 1841. kršten je » Lohovecz, Adamus filius legitimus Emerici Sersan et Maria Metics«.

²¹¹ Za njih dvoje također se može pretpostaviti da su ili umrli prije godine 1858. ili da su se iselili iz štrigovske župe.

²¹² HDA (LB, 1826.-1857.), o Juraju nema drugih podataka osim datuma krštenja 19. travnja 1844.: »Lohovchakruli, Gyorgy, Szersh Imrenet (Emeric) es Heletich Marinkanak«.

²¹³ HDA (LB, 1826.-1857.), Magdalena iz Orehovščaka krštena je 5. srpnja 1845.: »Magdolna, Szersha Imre es Horetich Marinka«. O Magdaleninoj udaji nema podataka, ali se u Lohovcu 19. veljače 1872. spominje krštenje Frančeske (Francisca), kojoj su roditelji djetetu bili Mihovil (Michael) Horvatić i Magdalena Srša. Magdalena je kćeri dala ime po sestri: » Lohovecz, kuća broj 21., Francisca, legitima Michael Horvatić et Magdalena Srša« HDA (LB, 1857.-1881.).

(Holetich), s kojom je te godine dobio sina Juraja²¹² i potom kćeri Magdalenu²¹³ i Francisku.²¹⁴ Umro je u Lohovcu 27. travnja 1871.²¹⁵, dvije godine nakon supruge Marije Oletić.²¹⁶

Stjepan i Adam (*praunuci*)

Mirkov sin Stjepan (Stephanus) vjenčao se u Lohovcu 8. veljače 1865. u dobi od 33. godine s vršnjakinjom Marijom Kovačić. Zakonito su imali dvije kćeri: Agnezu²¹⁷ i Genovevu,²¹⁸ te sina Ljudevita.²¹⁹ Prilikom vjenčanja i rođenja njihove prve kćeri u matičnim knjigama zabilježeno je prezime *Szersha* (1865. i 1866.), kod rođenja sina Ljudevita (1868.) *Serša*, a *Srša* prilikom rođenja kćeri Genoveve (1870.).²²⁰

²¹⁴ HDA (LB, 1826.-1857.), prije 6. veljače 1849. krštena je u Lohovcu: »Franciska, Szersa Imrenek es Oletich Marianak (6. veljače je blagdan srednjovjekovne svete Francescae de Gubbio). Frančeskin sin Alexius budući da nosi majčino prezime prema svemu sudeći je nezakonit. Vjenčao se 5. siječnja 1902.: » Lohovec, Alexius Srša (31½) i Maria Cezarko (25 ½), (mater Francisca Srša)« HDA (LC, 1858.-1911.). Iz navedenog se može zaključiti da je Frančeska sina Aleksa rodila u srpnju 1871. u dobi od 22½ godine.

²¹⁵ HDA (LD, 1858.-1894.), u Lohovcu, u kući br. 17. dana 27. travnja 1871. umro je: »Emericus Srša (69.) viduus plebens, uxor Maria Holetić. (senectus).«

²¹⁶ HDA (LD, 1858.-1893.), u Lohovcu, kuća broj 17. umrla je 26. rujna 1869.: »Maria Srša (61.), nata Holetić, muž Emericus, pleb.«. Uzrok smrti nije poznat (ignotus).

²¹⁷ HDA (LB, 1858.-1881.), iz kuće br. 17. u Lohoveczu, krštena je 16. siječnja 1866.: »Agnes, legitima, Stephanus Szersha et Marica Kovachich«. – HDA (LB, 1881.-1898.), iz kuće broj 17. u Lohovcu, kršten je 3. studenog 1892. »Carolus, illegitimus, Agnes Srša«. – HDA (LC, 1958.-1911.), Agneza se 23. travnja 1894. udala za Matiju Kutnjaka s kojim je imala kćeri Matildu i Mariju. HDA (LB, 1881.-1898.), Matilda i Marija također su se rodile u kući br. 17. u Lohovcu. Matilda je krštena 12. ožujka 1895.: » Mathildis, legitima, Mathias Kutnjak et Agnes Srša«, a Marija 17. rujna 1896.: »Marija, legitima, Mathias Kutnjak et Agnes Srša«. Marija je ime možda dobila po sv. Mariji i čudu koje se 19. rujna 1846. zbilo u francuskim Alpama, u mjestu La Salette, ondje se Sv. Marija ukazala djevojčici (Francoise-Melanie Mathieu) i dječaku (Pierre-Maximin Giraud). Matilda je ime dobila po sv. *Matildi* njemačkoj kraljici (oko 895.-14.3.968), zaštitnici djece od smrti, zaštitnici velikih obitelji itd. Blagdan sv. *Agneze rimske* je 21. siječnja. Catholic Saints. Info, <http://catholicsaints.info/saint-agnes-of-rome/> (pristupljeno 18.1.2019.)

²¹⁸ HDA (LB, 1858.-1881.), iz kuće broj 17. u Lohovcu, krštena je 1. siječnja 1870.: »Genoveva, legitima, Stephanus Srša et Maria Kovačić«. Genoveva je umrla 18. 8. 1940.

²¹⁹ HDA (LB, 1858.-1881.), iz kuće broj 17. u Lohovcu, kršten je 16. kolovoza 1868.: »Ludovicus, Serša Stephanus et Maria Kovačić, pleb.«

²²⁰ Nije sigurno je li Stjepan Srša (umro u Lohovcu 30 travnja 1895. od tifusa) – čije prezime je u *Knjizi umrlih* stavljeno u zagradu i kraj njega napisano Kovačić »illegitimus filius« – nezakonit sin Stjepana i Marije Srša rođen prije sklapanja njihova braka. Naime, kao Stjepanova majka navedena je Dorothea Kovačić, no, budući da u to doba u štrigovskoj župi nema te osobe koja bi bila udata za nekoga iz roda Srša, nije isključeno da je njezino ime pogrešno zabilježeno (HDA, LD, 1894.-1911.).

Mirkov najmlađi sin Adam (Adamus) vjenčao se 3. veljače 1869. u Lohovcu (Lohovschak) s Marijom Žnidarić (Snidarsich)²²¹. Imali su dva zakonita sina: Mirka (Emericus)²²² koji je ime dobio po djedu i Tomu (Thomas)²²³. Mirko je umro s navršene četiri godine od angine²²⁴, o Tomi nisam našao podatke.

Stjepan (*praunuk*)

Marijin praunuk Stjepan (1831.- poslije 1911.?) i njegova kćer Agneza (1866.- poslije 1911.?) također su svojoj djeci davali imena svetaca kraljevskog, ali ne više ugarskog nego francuskog i njemačkog podrijetla (*Sv. Ljudevit*²²⁵, *sv. Matilda*). Je li Stjepan slutio da će sinu trebati *zaštitnik djece od smrti* pa je sinu dao ime po *svetom Ljudevitu* (Louis IX), srednjovjekovnom francuskom kralju kojega se svetkuje 25. kolovoza? Pored *Ljudevita*, iz spomenute srednjovjekovne priče, Stjepan i Marija preuzeli su imena i za obje kćeri: *Agnezu* (Agnes) i *Genevevu* (Geneviève). Sva tri imena, *Ljudevit*, *Agneza* i *Geneveva* time se po prvi put pojavljuju u rodu Srša u štrigovskoj župi. Stjepanova prva kćer *Agneza* svojoj je kćeri dala ime po njemačkoj kraljevskoj svetici *Matildi*, koja je također dio spomenute srednjovjekovne priče (bila je Ludwigova kćer iz njegova trećeg braka).

Politički događaji u Stjepanovim mladenačkim godinama, u vrijeme pripadanja Međimurja Hrvatskoj (1848.-1861.), čini se da su na njega snažno utjecali. Na okretanje od ugarskih prema francuskim (*sv. Ljudevit* i *sv. Genevieve*) i njemačkim svecima (*sv. Matilda*), kraljevima i kraljicama, na Stjepana je očito utjecalo ponovno pripajanje Međimurja Ugarskoj (1861.) i žestoka mađarizacija Međimurja koja je potom uslijedila.²²⁶ Davanje djeci imena njemačkih, francuskih i rimskih svetaca (*Agneza*), bio je tihi otpor skromne seljačke obitelji mađarizaciji.

Ljudevit (*prapraunuk*)

Stjepanovu sinu Ljudevitu (*Ludovicus*), rođenom 16. kolovoza 1868., od rođenja do smrti grafija prezimena *Srša* nije se mijenjalo, a tako je ostalo i za njegovih potomaka. Ljudevit se vjenčao 13. veljače 1895. s Katarinom Novak u

²²¹ HDA (LC 1858.-1911.), »Lohovschack, Adamus Szersha (29), et Snidarsich Maria«.

²²² HDA (LB 1858.-1881.), Mirko je rođen u kući br. 29. u Trnovčaku, a kršten je 29. listopada 1870.: »Emericus, legitimus, Adamus Srša et Maria Žnidarić«.

²²³ HDA (LB, 1858.-1881.), Toma je rođen u Lohovcu u kući br. 31., kršten je 7. prosinca 1878.: »Thomas, legitimus Adamus Srša et Maria Snidarić«. Blagdan sv. Tome apostola je 21. prosinac.

²²⁴ HDA (LD 1858.-1894.), u vrijeme smrti (16.12.1874.) kao mjesto stanovanja naveden je Lohovec, »Emericus Srša (4.), otac Adamus (angina)«.

²²⁵ Louis IX. Sveti (1214.-1270.), francuski kralj, svetkuje se 25. kolovoza. CatholicSaints.Info. Saint Louis IX. <http://catholicsaints.info/saint-louis-ix/> (pristupljeno 28.12.2018.)

²²⁶ Horvat, Rudolf (1993.), 273.-278.

domu mladenkinih roditelja u Jalšovcu, a život su nastavili u Lohovcu. Od 1896. do 1919. rodilo im se dvanaestero djece, od kojih je petero umrlo još u najranijoj dobi.²²⁷ Nakon smrti prve supruge Ljudevit se 20. rujna 1930. vjenčao s Josipom Zabavnik.²²⁸ Josipa je umrla 24. rujna 1946., a Ljudevit 6. rujna 1951.²²⁹

Ljudevitova preživjela djeca osnovala su obitelji, neka su ostala živjeti u Lohovcu a druga su odselila: sestre Marija i Katarina udale su se u Lohovcu, Matilda se udala u Nedelišću, dok o Terezijinu (ne)bračnom statusu nema podataka²³⁰. Lozu su nastavili Ljudevitovi sinovi Josip i Stjepan: Josip u Vušivščaku (Banfi), a Stjepan u Gornjem Mihaljevcu. Njihovi potomci više ne žive u štrigovskoj župi sv. Marije Magdalene. Lohovec kao mjesto danas više ne postoji.

4.

Epilog

Godine 1976. u štrigovskoj župi prezime Srša zabilježeno je u Ciganščaku, Prhovcu, Robadju i Svetom Urbanu²³¹. Godine 1997. u Prekopi, Svetom Urbanu i Železnoj Gori²³², a godine 2008. u Grabrovniku, Prekopi, Stanetincu, Svetom Urbanu i Železnoj Gori²³³. Sredinom 20. stoljeća po učestalosti *Srša* je među 28 različitih prezimena u štrigovskoj župi bilo na jedanaestom, a godine 2008. na trinaestom mjestu²³⁴.

Na nekoliko internetskih stranica mogu se naći podaci o pojedinim prezime-

²²⁷ Arhiv RKT župe sv. Marije Magdalene u Štrigovi. *Status animarum*, Svezak IV. (Dalje *Status animarum* IV.); Matija (8.2.1911. – 25.2.1911.), Franciska (26.2.1912. – 19.3.1912.) i Franjo (16.2.1913. – 16.3.1913.) umrli su unutar mjesec dana, a Marija (21.1.1899. – 30. 6. 1900.) i Ivan (25.8.1900. – 5. 12. 1901.) s nepunih godinu i pol. Prvorođeni sin Juraj umro je u dobi od 23 godine (19.4.1896. – 7.5.1919.).

²²⁸ *Status Animarum* IV.

²²⁹ *Status Animarum* IV.

²³⁰ *Status animarum* IV. : Josip (rođ. 16.3.1902.), Marija (rođ. 30.6.1903.), Katarina (rođ. 28.10.1905.), Stjepan (rođ. 24.12.1908.), Terezija (rođ. 1914.) i Matilda (rođ. 9.3.1919.).

²³¹ Putanec, Valentin i Šimunović, Petar. *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*. Zagreb, 1976., str. 608.: U Ciganščaku 1 obitelj s 2 člana; u Prhovcu i Robadju po 2 obitelji s po 6 članova i u Svetom Urbanu 1 obitelj s 8 članova.

²³² Frančić, Anđela (2002.), 473.

²³³ Maletić, Franjo i Šimunović, Petar. *Hrvatski prezimenik*, 2. str. 49. i 401.: u Grabrovniku 3 člana u 2 obitelji; Stanetincu 2 obitelji s po 1 članom; u Svetom Urbanu 17 članova u 6 obitelji; u Železnoj Gori 6 članova u 2 obitelji i u Prekopi 4 člana u 1 obitelji. – *Enciklopedija hrvatskih prezimena*. (EHP) Zagreb, 2008. - Na str. 956.- 957.: u Štrigovskoj općini navedeno je 25 osoba s prezimenom Srša, a na str. 1231. navedeno je 28 osoba.

²³⁴ EHP (2008.), str. 1231.: Ispred su prezimena: Novak (1), Horvat (2), Kovačić (3), Jambrović (4), Zadavec (5), Bogdan (6), Nemeč (7), Jakopić (8), Kocen (9), Podgorelec (10), Srša (11), Kutnjak (12) itd.

nima i o njihovoj rasprostranjenosti diljem svijeta, pa tako i ona koja su svojom grafijom bliska prezimenu Srša.

Među grafijama zabilježenima izvan granica Hrvatske prezimenu Srša srodne su grafije: *Srsa*, *Srsha*, *Sersa*, *Serssa*, *Sersha*, *Serša*. Nepromijenjena grafija i njezina bliska inačica pored Hrvatske jedino je prisutna u Sloveniji (*Srša* i *Srše*).²³⁵ Godine 2014. najviše prezimena *Srsa* bilo je u Francuskoj (47) i Austriji (28), Australiji i Njemačkoj (11), SAD-u (10), Švicarskoj (9) i Kanadi (8).²³⁶ Prema podacima zabilježenima u Francuskoj od godine 1891. do 1990. u toj je državi u pet departmana rođeno 19 nositelja prezimena *Srsa*.²³⁷ Grafija u kojoj je grafem *š* zamijenjen grafemima *sh* (*Srsha*) zabilježena je kod osam nositelja u SAD-u.²³⁸

Starije grafije koje datiraju iz doba prije pokrate (*er/e*) vidljive su u inačicama: *Sersa*, *Serssa*, *Sersha* i *Serša*. Grafija *Sersa* zabilježena je u Engleskoj (11), SAD-u (7) i drugdje.²³⁹ Podatak da toga prezimena ima i na Kubi (38) provjerom je utvrđeno da nije točan.²⁴⁰ U Francuskoj je od 1891. do 1990. rođeno devet nositelja prezimena *Sersa*.²⁴¹ Po jedan nositelj grafije *Serssa* zabilježen je u Brazilu²⁴², a *Szrsa* u Mađarskoj.²⁴³ U SAD-u se spominje 41 nositelj grafije *Sersha*, no čini se da nije riječ o prezimenu hrvatskog podrijetla.²⁴⁴ Odnose li se neke od navedenih grafija i na hrvatsko prezime *Srša*, ili je riječ o prezimenima drugih naroda, tek bi trebalo istražiti.

²³⁵ Prema web stranici Forebears, godine 2014. u Hrvatskoj je bilo 240 nositelja prezimena Srša, a u Sloveniji Srša 167, a Srše 15. Forebars, Srša. <https://forebears.co.uk/x/surnames/srša> (pristupljeno 28.1.2019.)

²³⁶ Forebears, Srsa. <https://forebears.co.uk/x/surnames/srsa> (pristupljeno 28.1.2019.)

²³⁷ Noms de famille Étymologie et généalogie. Srsa. <https://www.filae.com/nom-de-famille/srsa.html> (pristupljeno 28.1.2019.)

²³⁸ Forebears, Srsha, <https://forebears.co.uk/x/surnames/srsha> (pristupljeno 28.1.2019.)

²³⁹ Forebears, Sersa. <https://forebears.io/surnames?q=sersa> (pristupljeno 28.1.2019.)

²⁴⁰ The Cuban Genealogy Club of Miami.

²⁴¹ Noms de famille Étymologie et généalogie. Srsa. <https://www.filae.com/nom-de-famille/sersa.html> (pristupljeno 28.1.2019.)

²⁴² Forebears, Serssa. <https://forebears.io/surnames/serssa> (pristupljeno 28.1.2019.)

²⁴³ Forebears, Szrsa. <https://forebears.co.uk/x/surnames/szrsa> (pristupljeno 28.1.2019.)

²⁴⁴ Forebears, Sersha, <https://forebears.io/surnames/sersha> (pristupljeno 28.1.2019.) - »According to a user from California, United States, the name Sersha is of Irish origin and means “Another spelling of Saoirse. It means ‘freedom’.”«. Names.org. Meaning and Origin. <https://www.names.org/n/sersha/about> (pristupljeno 28.1.2019.)

TRAILING THE GRAPHIC FORMS OF A SURNAME

*The Story about the Surname **Srša** Changes and the Surname Holders*

By Ivan Srša, Zagreb

Summary

The oldest graphics of the surname Srša (Szerssa) was entered in 1685 in the Book of the Baptized of the Štrigova Maria Magdalena Parish and the same form remained unaltered all the way up to the 19th century. During the 17th and 18th centuries the said graphic form was frequent in the villages Borke (from 1685), Stanetinski Breg (since 1688), and Stanetinec (from 1690). The villages Borke, Stanetinec Breg, Stanetinec, and Prhovec were owned by Petar Zrinski until the middle of the 17th century's second half. Following an unsuccessful coup against the Viennese Court, the villages were seized and became the property of the "King's Chamber". The hill Pernjak should be added to the seized villages list, together with the big Zrinski vineyard ("Popovčak"), where the surname Srša (Stersza) was noted down at the end of the 17th century (1696).

During the 17th and 18th centuries, Sersa and Szersa were among the more common graphic forms alongside with Szerssa, most of all in the villages Borke, Prhovec, whereas Serssa was found in the village Krče. From 1794 till 1873 the graphic form Szersha prevailed in the village Globoka, and from 1811 till 1873 in the village Krče. The graphic form Srša began to show through in 1850 when it was entered as Serša (Globoka, Lohovec Breg, Vukanovec Breg), and in 1854 as Szerša in Veščica.

The appearance of the grapheme š (replacing s, sh, ß) in the 19th century's Fifties was without any doubt the consequence of Međimurje uniting with Croatia (1849 - 1861). The following graphemes were already in use in Croatia in 1846: č (replacing cs, ç, and cj), ć (instead of ch), š (instead of sh, ss, sc), and ž (instead of x, fc, fcj), and c (instead of cz, z), s (instead of f)), and z (instead of s). The grapheme s (instead of sz) was sometimes used in Međimurje as far back as in 1900 (Prhovec, Globoka). Meanwhile, grapheme ß (scharfes S) noted down at the beginning of the 19th century was the result of writing down the surnames of Austrian citizens.

It is possible that some graphic forms with single entries were the results of misunderstanding or wrong pronunciation of a surname, leaving a trail in their spelling (*lapsus calami*). Examples of such single or double entries: Sirsa in Stanetinec (1660), Szerche also in Stanetinec (1686), Serssa in Prhovec (1686), Sterssa in the Borke village (1696), and Szarassa in the same village (1768). Also coming from the 17th century are graphic forms: Serssa (1693), Szersa (1695), Stersza and Sterssa (1696), and Sersa (1698). There are single entries of Szersza in the following villages: Krče (1726), Trnovčak (1721), and Ciganjščak (1725). Graphic form Szercha was entered twice at Vrbovica (1828 and 1829), and once at Krče (1859). There are also single entries of Scherssa and Sherssa at Stanetinec (1792), and Schirssa at Krče (1800). There are single entries of the graphic form Szers at Krče (1775), Monte Stanetinec (1802), Štrigova (1810), and Vrbovica (1817), and also of Szerß at Vušivščak (1801), and Szersh at Lohovec (1844). The graphic form Szerche (similar to Szercha and Szersha) was noted down in Stanetinec (1810). Finally, the form Szersha was more prominently present in the first half of the 19th century in Krče, Globoka and Selščak.

Key words: Međimurje, Štrigova; Maria Magdalena Parish; surname Srša